

PODZIM 2017

Listy sociální práce

Informační a odborný časopis (nejen) pro sociální pracovníky

49,50 Kč / 2 € ČÍSLO

11

Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky
Partnerem časopisu je Ministerstvo práce a sociálních věcí

ROČNÍK V.

www.apsscr.cz
www.listysp.cz

ASOCIACE POSKYTOVATELŮ
SOCIÁLNÍCH SLUŽEB ČR

Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR
a Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
vyhlašují

TÝDEN SOCIÁLNÍCH SLUŽEB ČR 2.–8. října 2017

Jedeme v tom společně

Partneři Týdne sociálních služeb ČR

Asociace veřejně prospěšných organizací ČR
Česká asociace streetwork | Jihočeský kraj
Jihomoravský kraj | Karlovarský kraj | Kraj Vysočina
Královéhradecký kraj | Liberecký kraj | Město Prachatice
Moravskoslezský kraj | Česká rada sociálních služeb
Olomoucký kraj | Pardubický kraj | Plzeňský kraj | Slezská diakonie
Statutární město Brno | Statutární město Ostrava | Středočeský kraj
Ústecký kraj | Unie zaměstnavatelských svazů ČR | Zlínský kraj

Mediální partneři

sociální služby

Listy
sociální práce

Práce
sociální politika

ZDRAVOTNICTVÍ
MEDICINA

FÓRUM
sociální politiky

DENNÍ PÉČE

JcTED.cz

TÁBORSKO

www.tyden-socialnich-sluzeb.cz

Listy sociální práce

A P S S ČR

Čtvrtletník vydávaný
Asociací poskytovatelů
sociálních služeb ČR

Vančurova 2904, 390 01 Tábor,
tel./fax: +420 381 213 332,
www.apsscr.cz, www.listysp.cz,
IČO 604 458 31

- **Ročník:** V.
- **Číslo:** 11 – PODZIM 2017
- **Cena:** 49,50, roční předplatné 199 Kč / 8 €
- **Vychází:** V Táboře 30. září 2017
(příští číslo vyjde v prosinci 2017)
- **Redakce:**
Mgr. Veronika Hotová
e-mail: sefredaktor@apsscr.cz
tel.: 607 056 221
- **Jazyková korektura:**
Mgr. Tamara Kajznerová a redakce
- **Redakční rada:**
Mgr. Veronika Hotová (šéfredaktorka);
PhDr. Radek Suda;
doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, Ph.D.;
Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MBA;
PhDr. Pavla Kodymová, Ph.D.;
Mgr. Filip Novotný;
Ing. Daniela Lusková, MPA;
prof. JUDr. Igor Tomeš, CSc.;
Bc. Michal Volák, DiS.;
PhDr. Melanie Zajacová;
Mgr. Petra Zdražilová;
Mgr. Petra Zimmerlová, Ph.D.;
Mgr. David Pospíšil, DiS.
- **Grafické zpracování a tisk:**
RUDI, a. s.
Komenského 1839, 390 02 Tábor
- **Distribuce a objednávky:**
SEND Předplatné, s. r. o.
Ve Žlíbku 1800/77, hala A3
193 00 Praha 9 – Horní Počernice
www.send.cz
tel.: 225 985 225, 777 333 370
e-mail: send@send.cz
- **Objednávky a distribuce na Slovensku:**
MAGNET PRESS, SLOVAKIA, s. r. o.
P. O. Box 169, 830 00 Bratislava, Slovensko
Tel.: 00421/2/67201931-33 predplatne
e-mail: predplatne@press.sk, www.press.sk
- **Příspěvky a inzerce:** Příspěvky mohou být redakčně upravovány a kráceny. Za obsah inzerce odpovídá zadavatel. Přebírání krátkých úryvků článků je možné pouze s uvedením názvu časopisu a článku, jména autora, čísla ročníku, vydání a strany. Přebírání celých článků či jejich částí přesahujících jeden odstavec je možné pouze s písemným svolením redakce.
- **Registrace:** MK ČR E 21365, ISSN 2336-2332

Z obsahu čísla:

- 4 Úvodníky
(Veronika Hotová, Petra Zdražilová)
- 5 Využití canisterapie v prostředí ústavu na výkon trestu odňatia slobody
(Martina Oravcová)
- 7 Příprava osob umístěných v detenci na návrat do země původu
(Anna Láničková)
- 8 Dotace na výkon sociální práce – skutečná podpora sociální práce na obecních úřadech?
(Alžběta Šuštková)
- 9 Standardizovaný záznam sociálního pracovníka (SZSP)
(Ilona Kolářová)
- 10 Školská sociální práce, 4. díl
(Eva Hurychová)
- 12 Úskalí psychoterapeutického poradenství a sociálního poradenství v sociálních službách
(Hynek Jůn)
- 14 K neomluvené absenci žáků plnění povinnou školní docházku, roli zákonných zástupců a postupu školy při oznamování absence OSPOD
(Richard Pešat)
- 16 Možnosti zastoupení člověka s postižením podle občanského zákoníku
(Zuzana Durajová)
- 20 Uživí nás země?
(Igor Tomeš)
- 25 Informační servis

Listy sociální práce míří ke slovenským sousedům!

Časopis Listy sociální práce je nově distribuován i na Slovensku. Pro Slovenskou republiku lze časopis objednat na www.press.sk/odborne-casopisy/listy-socialni-prace/.
Cena ročního předplatného (4 čísla časopisu) je 8 €.

Editorial

Milí čtenáři,

čas se nachýlil a už máme po letních dovolených a začínáme se brodit spadným

listím. Jelikož je pro většinu z nás podzim nejhektičtější obdobím, doléhají na nás někdy podzimní chmury (což ale dle mého názoru není nic, co by nespravila dobrá káva v kavárně, když jsou za okny provazce deště). Náš časopis *Listy sociální práce* letos vychází již pátým rokem. Za tu dobu urazil kus cesty, na které bylo nejdůležitějším počinem navýšení periodicity ze dvou čísel za rok na čtyři. Letošní rok jsme také začali časopis distribuovat i na Slovensku ruku v ruce s oslovováním slovenských sociálních pracovníků. A i to se krůček po krůčku daří. V tomto čísle najdete například článek Marty Oravcové *Využitie canisterapie v prostredí ústavu pro výkon trestu odňatia slobody* (a myslím, že budete americkým pojetím canisterapie ve věznici, o kterém autorka píše, velmi překvapeni). Výhledy jsou tedy pozitivní. O co však s redakční radou stojíme nejlépe a co je důvodem, proč považujeme naši práci za smysluplnou, je vyvolání diskuze mezi Vámi čtenáři – sociálními pracovníky. Stojíme o předávání Vašich zkušeností a sdílení dobré praxe. Neváhejte se tedy s námi podělit o vše dobré i špatné, s čím se v každodenním pracovním životě setkáváte, s tím, co Vás štve, ale i s tím, co Vás potěšilo nebo v čem jste dobří. *Listy sociální práce* mají ambici být časopisem pro Vás, nikoliv jen teoretickým časopisem bez přesahu do praxe. Příspěvky můžete posílat v případě Vašeho zájmu na adresu sefredaktor@apsscr.cz. Budeme se těšit.

Přeji Vám tedy krásné podzimní dny, mnoho úspěchů v práci, pevné nervy a odhodlání.

Mgr. Veronika Hotová
šéfredaktorka

Úvodník

**Dělejme pokroky,
vyvíjejme se a budme chytřejší než včera...**

...a to tak, že si přiznáme své omyly a budeme se o nich bavit. Tak to aspoň říká řada citátů. Není větší ztráty času, než se účastnit diskuze, kterou by J. J. Rousseau popsal takto: „Bez upřímnosti je jakákoli diskuse pouhý žvást.“

Skončily prázdniny, okurková sezóna. Sociální práce však takovou sezónu nezná a během posledních měsíců se rozhodně děly věci, které budou mít dopad právě na klienty sociálních pracovníků a pracovníc. Máme „nový“ koncept veřejné služby a klienti si také musí dávat pozor, aby se nestěhovali do takové části obce, kde je zvýšený výskyt sociálně-patologických jevů. Takže práce spousta. Právě proto, aby nám louka v důsledku únavy květin neřídla, použijí-li slova Dany Luskové z minulého úvodníku, je potřeba, aby květiny pečlivě vážily, zda budou bojovat s pesticidy, točit se za sluncem nebo poskytovat včelám pyl.

Akci, která je mi „inspirací“ pro tato slova, jsem absolvovala nedávno a sociální práce se netýkala. Postrčila mě však k napsání toho, o čem si většinou během vystoupení špitám se sousedem či sousedkou, když si dočteme nejnovější tweety nebo když už mám sepsaný seznam úkolů, které na mě čekají v práci. Je to pravda, přiznávám, ne vždy jsem během příspěvků pozorná. Pokud se totiž rozhodnu věnovat svoji energii a čas konferencím, diskuzím nebo workshopům, dělám to právě proto, abych mohla mluvit otevřeně o svých omylech, problémech, abych se mohla poučit a odjždět domů s pocitem, že jsem zase o něco chytřejší než včera. Není pro mě většího zoufalství (s trochou vzteku, přiznávám), než trávit hodiny v konferenčních sálech a poslouchat, jak nic není problém, vše nám skvěle šlape, máme Konceptce a Národní akční plány a zprávy o tom, jak se akční plány spíše neplní a proč, máme také různé barevné knihy (Bílá kniha, Zelená kniha...), které malují budoucnost většinou na růžovo.

A proč o tom píšu? Protože začíná nejen plesová sezóna, ale také sezóna konferencí. Pavla Kodymová o sobě na březnové konferenci ke Světovému dni sociální práce řekla, že je „lehce hysterický motivátor“ k tomu, aby v sobě sociální pracovníci objevili zájem o historii sociální práce. Já teď chci být „hysterický motivátor (ne lehce)“ k tomu, abychom našli odvahu bavit se o svých omylech, chybách, problémech. Abychom diskutovali, nesouhlasili, klidně i hlučně a se zápalem, abychom pojmenovávali věci pravými jmény a byli upřímní. Prostě, abychom neuvadali i tam, kde máme vzkvétat. V jarním čísle *Listů* Pavel Veleman přeje sociálním pracovníkům v terénu více odvahy ke kritickému myšlení a vyzývá *Listy*, aby umožnily opravdu hlubokou reflexi současného stavu sociální práce. Já nevyzývám jen tento časopis, já vyzývám všechny účastníky konferencí, workshopů a panelových diskuzí, budme ti, co nežvaní, ale diskutují. Je zřejmé, že témat k diskuzím bude celá řada.

S jednou konferencí přicházím i já. Ve čtvrtek 19. října budeme v Kanceláři veřejného ochránce práv pořádat konferenci „*Sociální pomoc na rozcestí?*“ Zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí, úřady práce, Úřad vlády ČR, ale i zástupci krajských a obecních úřadů či nevládních organizací budou hledat odpovědi na otázky, jak funguje vzájemná spolupráce, jak lze hodnotit přechod rozhodování o dávkách pomoci v hmotné nouzi na úřady práce a jak se vůbec systém sociální pomoci v uplynulých letech proměnil. Poslední blok bude věnován sociální práci, včetně toho, co pro ni mohou znamenat opatření, která jsem zmínila v úvodu. Vystoupí také například soudkyně Ústavního soudu Kateřina Šimáčková nebo soudce Nejvyššího správního soudu Tomáš Langášek. Jelikož kapacita je vyčerpaná a do Brna to může být pro některé daleko, chceme konferenci zpřístupnit všem a budeme ji přenášet živě. Do sálu Otakara Motejla v naší brněnské Kanceláři se virtuálně dostanete tak, že se v den konference podíváte na naše stránky www.ochrance.cz, kde najdete link, a když na něj kliknete, budete rázem mezi námi. Streamovat zkusíme poprvé, tak nám držte palce.

Mgr. Petra Zdražilová

Využitie canisterapie v prostredí ústavu na výkon trestu odňatia slobody

Canisterapia v súvislosti s väzenským prostredím predstavuje v našich podmienkach nepoznanú rovinu pomoci odsúdeným. Osoby v režime obmedzenej osobnej slobody podstupujú v rámci penitenciárneho zaobchádzania viaceré metód sociálno-psychologického rozvoja. Z hľadiska úspešnej resocializácie sú pre odsúdených dôležité nie len ich povinnosti, ale aj ich práva. Trestný systém Slovenskej republiky zaznamenal smerom k právam odsúdených viaceré legislatívnych úprav. Proces humanizácie trestného systému ovplyvnil do veľkej miery podmienky penitenciárneho zaobchádzania.

*Text: Mgr. Martina Oravcová,
Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej
práce sv. Alžbety,
oravcova.martina1@gmail.com*

Pod vplyvom humanizácie sa v ústavoch začali uplatňovať aktívne opatrenia zamerané na efektívnejšiu resocializáciu odsúdených osôb. K samotnému procesu prispelo viaceré právnych noriem a dokumentov. Historicky prvá legislatívna úprava práv odsúdených bola definovaná v dokumente s názvom *Štandardné minimálne pravidlá pre zaobchádzanie s väzňami*. Neskôr boli práva odsúdených rozšírené a legislatívne zakotvené vo viacerých európskych normách, ktorým vstupom do Európskej únie podlieha aj trestný systém Slovenskej republiky. Prvý zákon o výkone trestu odňatia slobody s pôsobnosťou na území SR bol prijatý v roku 1965. V tomto zákone možno pozorovať viaceré formálnych zmien, úlohou ktorých bolo predovšetkým úspešne resocializovať odsúdenú osobu do majoritnej spoločnosti. Štandardné minimálne pravidlá pre zaobchádzanie s väzňami sa zároveň stali nosným zákonom, od ktorého sa koncipoval aj spomínaný zákon z roku 1965 o výkone trestu odňatia slobody. Aplikáciu štandardných pravidiel zaobchádzania s odsúdenými, v súčinnosti zákona o výkone trestu odňatia slobody z roku 1965, sa začala rozvíjať nápravno-výchovná činnosť odsúdených osôb. Od roku 2005, kedy zákon prešiel mnohými formálnymi zmenami a následne novou právnou úpravou, nedefinuje v novom znení pojem nápravno-výchovná činnosť, ale zaobchádzanie s odsúdenými.

„Tento výcvikový program dokazuje, že vzťah medzi odsúdenými a psami z útulku vytvára u odsúdených empatiu, lásku a súcitiť a navyše poskytuje psom nový domov.“

Zaobchádzanie s odsúdenými alebo aj penitenciárne zaobchádzanie sa realizuje na základe vnútornej a vonkajšej diferenciácie odsúdených osôb. Čo znamená, že pohyb, kontakt, spôsob zabezpečenia a uplatňovanie práv odsúdeného je rozdielne podľa stupňa stráženia. Na splnenie účelu zaobchádzania sa vypracuje program zaobchádzania s odsúdeným. *„Pri zaobchádzaní s odsúdeným sa na splnenie cieľov programu zaobchádzania využívajú formy a metódy pedagogického a psychologického pôsobenia, metódy sociálnej práce, ústavný poriadok, disciplinárna právomoc, zaradovanie do práce, vzdelávanie a kultúrno-osvetová činnosť“* (zákon č. 68/2014, § 16).

Myšlienku využitia canisterapie v prostredí väzníc môžeme považovať za významný krok v procese humanizácie trestného systému.

Každý ústav na výkon trestu odňatia slobody zabezpečuje prostredníctvom programu zaobchádzania súhrn aktivít, ktoré smerujú k náprave odsúdeného. Zákon o výkone trestu odňatia slobody definuje zaobchádzanie s odsúdenými ako *„súhrn aktivít, ktorých účelom je diferencovaným spôsobom zabezpečiť výkon práv a povinností podľa tohto zákona, podporovať a rozvíjať zmysel pre zodpovednosť, dodržiavanie zákonov a spoločenských*

noriem, pozitívne osobnostné vlastnosti, úctu k iným, sebaúctu a pozitívny vzťah k rodine. Pri zaobchádzaní s odsúdeným sa dbá aj na obmedzovanie nepriaznivých vplyvov väzenského prostredia“ (zákon č. 68/2014, § 11).

V súlade s účelom samotného výkonu trestu odňatia slobody je *(účel výkonu trestu odňatia slobody: chrániť spoločnosť pred páchatelmi trestnej činnosti, zabrániť odsúdeným v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvárať podmienky umožňujúce podporovať a rozvíjať pozitívne osobnostné rezervy pre ich resocializáciu, aby viedli riadny život)* prvoradá náprava odsúdeného – podpora a rozvíjanie zmyslu pre zodpovednosť, dodržiavanie zákonov a spoločenských noriem, rozvíjanie pozitívnych osobnostných vlastností, úctu k iným ľuďom (tvorom) či sebaúcty. Tento filozofický koncept trestného systému deklaruje každý vyspelý štát. Okrem štandardných postupov penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými využíva množstvo krajín aj rôzne alternatívne postupy či metódy smerujúce k náprave odsúdených osôb. Väzenské zariadenia v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami implementujú prostredníctvom projektov ciele programy zamerané na efektívnejšiu resocializáciu odsúdených osôb. Výnimkou nie sú ani programy, ktorých predmet činnosti spočíva v poskytovaní pomoci odsúdeným za prítomnosti zvierat.

Odborné poskytovanie pomoci klientom za prítomnosti zvierat môžeme v odborných prameňoch nájsť pod pojmom animoterapia, alebo zooterapia. Freeman (in Velemínský, 2007) definuje zooterapiu ako pozitívne až liečebné pôsobenie na človeka, či už ide o zlepšenie pamäti, motoriky, komunikácie alebo zmiernenie stresu. Zviera vystupuje v roli prostredníka, tzv. koterapeuta. Veľkou výhodou pri spolupráci so zvieratami je ich schopnosť nepodliehať náladám na rozdiel od ľudí, čo má za následok pozitívne ovplyvňovanie psychického a fyzického stavu človeka – klienta. Zvieratá disponujú schopnosťou, ktorá navodzuje u človeka antidepresívny účinok, zvieratá totižto dokážu milovať človeka nepodmienečnou láskou, zmierňujú psychické napätie a úzkosť. Prítomnosť zvieratá zmierňuje adaptačný ale aj všeobecný stres z diskomfortných situácií, a taktiež motivuje človeka k aktívnejšiemu spôsobu života.

Jednou z foriem animoterapie je canisterapia, v rámci ktorej sa využíva pozitívne pôsobenie psa na fyzickú, psychickú a sociálnu pohodu človeka. Využívanie psích pomocníkov ako koterapeutov patrí v súčasnosti k odborne uznávaným druhom pomoci, avšak po legislatívnej a metodologickej stránke sa neustále konštituuje, čo má za následok nejednotnú terminológiu tohto pojmu. Praktická rovina pojmu canisterapia môže definovať canisterapiu ako pomocnú psychoterapeutickú metódu v situáciách, keď iné metódy nie sú účinné, alebo ich nemožno použiť. Táto forma animoterapie kladie dôraz hlavne na riešenie psychologických, citových či sociálno-integračných problémov. V prípade fyzického zdravia táto metóda motivuje najmä pri rehabilitácii a povzbudzovaní imunity (Canisterapia Team). Všetky spomínané výhody, ktoré canisterapia prináša svojim klientom, začali v mnohých štátoch využívať v rámci penitenciárneho zaobchádzania vo väzenských zariadeniach.

CANINE CELLMATES

Účelom predloženého príspevku je poukázať na využitie canisterapie v prostredí, pre ktoré je v našich podmienkach táto metóda terapie úplne neznáma.

V laickej spoločnosti prevláda názor, že väzenie nie je vhodné miesto na tréningovanie psov. Avšak v štáte Los Angeles sa väznica California State Prison rozhodla tento všeobecný názor vyvrátiť prostredníctvom programu Dogs On The Inside – Everyone Deserves a Second Chance (prekl. Psy vo vnútri – každý si zaslúži druhú šancu). V súčasnosti sa v USA nachádza vo výkone trestu viac než dva milióny odsúdených. Do útulkov pre opustené a týrané zvieratá sa každoročne prijme približne osem miliónov psov a mačiek. Útulky pre zvieratá sú preplnené a trpia nedostatkom priestreškov a finančných zdrojov. Aj preto vznikol projekt výcvikového programu, ktorý umožňuje psom z útulku nájsť si nový priestrešok vo väzniciach a vrátiť rovnako väzňom ako aj opusteným psom chuť do života. Tento výcvikový program dokazuje, že vzťah medzi odsúdenými a psami z útulku vytvára u odsúdených empatiu, lásku a súcitiť a navyše poskytuje psom nový domov. Väzni psom poskytujú výcvik a okrem socializácie im pomáhajú aj s výučbou základných povelov a výcvikom stráženia objektov proti vlámaniu. Po dvanástich týždňoch je pes pripravený na adopciu do nového domova. Projekt je tak mimoriadne prospešný aj pre samotných odsúdených, ktorí majú možnosť lepšie sa pripraviť na svoj návrat do spoločnosti po uplynutí ich trestu. Prostredníctvom programu opäť nadobúdajú po-

cit zodpovednosti za seba a svoje činy, prebúda sa v nich trpezlivosť a súcitiť.

Podobný koncept pomoci prebieha od roku 2013 aj v štáte Georgia (USA), kde sa spojila väznica Fulton County Jail a útulok Fulton County Animal Services a vytvorili program s názvom Canine Cellmates. Program je určený pre odsúdených ako aj pre psov zo spomínaného útulku. Každý väzeň, ktorý je zaradený do tohto programu dostane jedného psa z útulku, s ktorým počas obdobia čakania na adopciu trávi 24 hodín denne. Mnohé psy z útulku sú bojzlivé, utiahnuté a najmä smutné, pretože nemajú svojho pána, ktorý by sa im venoval. Podobne sa cítia odsúdení, ktorí bez svojich blízkych v prostredí väznice podliehajú negatívnejmu psychickému rozpoloženiu. Vytvorením programu s názvom Canine Cellmates je možné pomôcť obom stranám. Na jednej strane odsúdení pociťujú prítomnosť bytosti (psa), s ktorým trávia čas, a na strane druhej učia psy, že od ľudí môžu dostať aj lásku a pohladkanie. Starostlivosť o psa zahŕňajú denné tréningy poslušnosti pod odborným dohľadom, prechádzky v rámci väzenského areálu, kúpanie psa, poskytovanie stravy či spoločné zaspávanie v cele. Každý pes má vedľa posteľe odsúdeného prepravku, v ktorej sa nachádza počas odpočinku alebo v noci. Koncept pomoci takto podporuje psy, ktoré nemusia celé dni tráviť zavreté v klietkach a osamote, ale môžu byť so svojimi dočasnými opatrovníkmi.

Využitie canisterapie v prostredí väzenských zariadení má do určitej miery iný charakter pomoci ako sa uvádza v odborných prameňoch. V tomto prípade nie je pes koterapeut, pes rovnako ako odsúdený prijíma pomoc. Vzájomný vzťah pomáha

prekonávať neľahkú situáciu v prípade oboch strán. Ťažko opísať psychický stav odsúdeného, ktorý je súčasťou takéhoto programu. No s určitosťou viem, že účasť v programe do veľkej miery minimalizuje nepriaznivé vplyvy väzenského prostredia u každého odsúdeného.

Za prítomnosti psa dokážeme vidieť a prežiť situácie v inom svetle. Každodenný stres nás vyčerpáva, vyhadávame príjemné, teplé miesta, kde bude niekto, kto sa bude tešiť, že sme. My ľudia často podliehame náladám, prenášame svoj nepokoj na iných, nie vždy a za každých okolností sa dokážeme tešiť zo šťastia druhých, a táto vlastnosť našťastie psom chýba. Sú odkázaní na našu starostlivosť, našu pozornosť, pohladkanie ale aj výchovu. Žijú pre nás, či sme pekní, škaredí, dobrí, zlí, či máme alebo nemáme peniaze, či majú alebo nemajú pri nás strechu nad hlavou.

Myšlienku využitia canisterapie v prostredí väzníc môžeme považovať za významný krok v procese humanizácie trestného systému. Našou snahou preto bude vypracovať praktický koncept prepojenia väzníc a útulkov v podmienkach SR s dôrazom na efektívnejšiu resocializáciu odsúdených osôb. ■

Použitá literatúra:

1. Velemínský, M. (ed.) *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: DONA, 2007. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.
2. Zákon č. 68/2014 Z. z., o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
3. <http://www.canisterapiateam.sk>
4. www.dogsontheinside.com
5. <http://www.caninecellmates.org/about.html>

Příprava osob umístěných v detenci na návrat do země původu

Od odjezdu pana K. z Arménie do České republiky uběhlo celkem 16 let. Nyní jej čeká nedobrovolný návrat domů, a to za doprovodu policejní eskorty. Bezpochyby oprávněně. V minulosti byl českým soudem odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody i k trestu vyhoštění. Na svém kontě má i několik rozhodnutí o správním vyhoštění. Důkladně poznal česká detenční centra, protože v nich strávil notnou část svého pobytu v České republice. Návrat domů se ovšem doposud z různých důvodů nepodařilo realizovat. Z jeho životního příběhu se dá usuzovat, že se ani nyní dobrovolně zpět nevrátí a této povinnosti se bude nadále všemožnými způsoby vyhýbat. V zařízení pro zajištění cizinců se proto nachází i teď, kde čeká, až bude jeho návrat do země původu zorganizován. V mezichase mu zemřel otec, i přátelé jsou mrtvi nebo se z Arménie nadobro odstěhovali. Když mu policie předloží poučení o jeho právech a povinnostech v průběhu eskorty v jazyce jeho domovské země, tak tomu poučení neporozumí, a musí se proto vytisknout jiná jazyková verze, česká. Se zaměstnanci detenčního střediska totiž běžně konverzuje plynulou češtinou. Co si počne doma? Domov to už není. Nikdo na něj nečeká.

*Text: Mgr. Anna Láníčková,
Kancelář veřejného ochránce práv*

Aby se zabránilo podobným situacím, předešlo se úvodním strastem a nesnázím a cizinec se snaže začlenil zpět do společnosti, je potřeba s ním systematicky pracovat tak, aby byl připraven na to, co jej čeká a kam má směřovat svoje první kroky. V současné době vyhošťování cizinci často nemají zcela jasnou představu o tom, co s nimi bude po návratu zpět do země původu. Sociální práce s ubytovanými cizinci by tento stav mohla a měla změnit.

Zaměstnanci detenčního zařízení čelí zajímavé výzvě, jelikož mají možnost pracovat se skutečně rozmanitou skupinou klientů. Setkávají se s pestrou paletou kultur, jazyků, zvyků a návyků. Může se jednat o osoby, které prošly peklem jen proto, aby se dostaly do Evropy. Nebo osoby, které jen nechaly svůj starý život tisíce kilometrů za sebou a vydaly se hledat štěstí jinde. Zákonitě tak zde máme širokou škálu potenciálních úskalí, která na sociální pracovníky v takovýchto zařízeních čekají. Cílem sociální práce zde není pouze poskytnutí zázemí, první psychologické pomoci, stravy a střechy nad hlavou. Klienty zajištěné za účelem realizace rozhodnutí o správním vyhoštění totiž čeká návrat zpět. Co bude tam, to netuší. Taková nejistota může vést ke stavům úzkosti, nervozity či záchvatům paniky, což znesnadňuje průběh návratové operace. Cizince, kteří čekají na vyhoštění, je proto lépe na jejich návrat připravit. Ovšem co klient, to odlišné potřeby a také ja-

zyková bariéra. Je sice často možné využít služeb tlumočníka, popř. přizvat si dalšího zajištěného cizince, ovšem to může bránit celkové bezprostřednosti a vybudování vzájemné důvěry.

Náplň sociální práce se v různých zařízeních, ve kterých jsou cizinci umístováni, liší podle důvodů, pro které v zařízeních pobývají.

Náplň sociální práce se v různých zařízeních, ve kterých jsou cizinci umístováni, liší podle důvodů, pro které v zařízeních pobývají. Klienti přijímacích, pobytových a integračních středisek mají jiné potřeby než cizinci, kteří mají v dohledné době opustit území České republiky, zvláště je-li návrat naplánován často proti jejich vůli. Po návratu domů je čekají jiné překážky, a na to míří i zákon o pobytu cizinců.¹

Podle ustanovení § 134 odst. 5 zákona o pobytu cizinců provozovatel zařízení cizinců zajistí se souhlasem zajištěného cizince jeho přípravu na vycestování. Důvodová zpráva k tomu zmiňuje například kontakt s rodinou či s tuzemskými a zahraničními nevládními neziskovými organizacemi.² Rada Evropy ve svých standardech upravujících průběh nuce-

¹ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

ných návratů, tedy i správních vyhoštění, vyzdvihuje nezbytnost spolupráce státu s vyhošťovaným cizincem. Celé je to vedeno snahou o eliminaci nutnosti uchýlit se k použití síly. Proto podle těchto standardů by cizinec, který se před deportací nachází v detenčním zařízení, měl být s předstihem informován o svém návratu i o skutečnostech souvisejících s jeho návratem. Měl by mít možnost připravit se, kontaktovat osoby v zemi, ze které je deportován a také navázat kontakty se subjekty v cílové zemi, do které bude vyhoštěn.³ Před bezprostředním opuštěním zařízení cizince oprávněně zajímá, kdy dostanou své osobní věci a kolik je pobyt v zařízení bude stát. Práce s klientem by ovšem neměla být zaměřena pouze na okamžik opuštění budovy klientem. Klienti si často teprve až tehdy skutečně plně uvědomí, že jejich návrat je již nevyhnutelný, a může je zachvátit panika.

Nelze odsouvat problém za hranice, kde na něj již nevidíme. V detenčních zařízeních se mohou sociální pracovníci věnovat cizincům ihned. Lze využít daného zázemí a vybudovaného vztahu s klientem. Doba zajištění stanovená v rozhodnutí o zajištění dává zpravidla delší časový prostor i pro systematickou práci s klientem.

Sociální poradenství obecně spočívá v předání všech informací, které přispějí k řešení nepříznivé sociální situace, vždy za posouzení individuálně určených potřeb vyhošťovaných osob. Příprava na návrat do země původu tak může například začít předáním kontaktů na neziskové organizace, církevní a charitativní spolky, azylové domy poskytující přístřeší, úřady práce nebo i pracovní agentury v dané zemi. Cizinci si potřebují zjistit, kam přesně přiletí, kde stráví první dny

² Bod 105 důvodové zprávy k zákonu č. 314/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

³ Council of Europe. Twenty Guidelines on Forced Return. [online]. Bod 15. 2. Strasbourg © Council of Europe 2005 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Source/MalagaRegConf/20_Guidelines_Forced_Return_en.pdf

a noci a čím za nocleh zaplatí. Zajištění cizinci mají omezenou možnost tyto informace vyhledávat sami prostřednictvím vlastních elektronických komunikačních prostředků.⁴ Cizinci nacházející se v zařízení pro zajištění cizinců podle zákona o pobytu cizinců nemohou vnášet a přechovávat vlastní elektronické komunikační prostředky, zpravidla však mají přístup na internet s využitím místních počítačů. Ovšem jak postupovat v případě cizinců, kteří ve výkonu trestu odnětí svobody čekají na vyhoštění, které jim bylo uloženo soudním rozhodnutím? U nich ani tato možnost nepřipadá v úvahu. Přitom mají obdobné potřeby, čeká je reintegrace zpět do společnosti, a k tomu často v pro ně již cizí zemi. Potřebují pomoci s ubytováním a zařazením na pracovní trh. Jsou tak zcela odkázáni na služby sociálních pracovníků. Řešením, které by zajistilo alespoň minimální přístup k potřebným informacím, by mohly být kupříkladu zpracované informační letáky k jednotlivým zemím původu v různých jazykových mutacích, tak aby měl každý cizinec k dispozici alespoň základní přehled o možných krocích, které může v prvních dnech pobytu v domovské zemi podniknout.

Zaměstnanci detenčního zařízení čelí zajímavé výzvě, jelikož mají možnost pracovat se skutečně rozmanitou skupinou klientů.

Zákon o pobytu cizinců uvádí, že k zajištění přípravy cizince na jeho vycestování je potřeba i jeho souhlasu. Lze si samozřejmě představit situace, při kterých cizinec nemá chuť či se zdráhá se sociálním pracovníkem tuto otázku jakkoliv konzultovat a nelze jej k tomu nikterak nutit. K cizinci se v jeho poslední hodině pobytu v detenčním zařízení dostane několik dokumentů, podepisuje soupis předávaných věcí, poučení o právech a povinnostech eskortované osoby, vyúčtování nákladů spojených s vyhoštěním a pobytem v zařízení apod. Ze zařízení si odnáší celou složku dokumentů. Možná by stálo za to, aby v této složce měl místo i list papíru se seznamem potřebných telefonních čísel, adres a základních informací, co dělat. Nemusel by pak v noci na letišti v Jerevanu přemýšlet, co dál. ■

⁴ Ustanovení § 136 odst. 3 písm. c) zákona o pobytu cizinců

Dotace na výkon sociální práce – skutečná podpora sociální práce na obecních úřadech?

Příspěvek na výkon sociální práce se stal od roku 2015 významnou součástí podpory a rozvoje výkonu sociální práce na obecních i krajských úřadech. Výši přidělených finančních prostředků se daří každým rokem zvedat a současně s tím vzrůstá i ochota vedení obcí zřizovat potřebná nová pracovní místa pro sociální pracovníky nebo využívat stávající profesionály na plný úvazek pro odbornou činnost v sociální práci oproti dřívější běžné praxi kombinování úvazků. Sociální pracovník tak přestává být „holkou pro všechno“ a etabloje se v roli ceněného odborníka.

*Text: Mgr. Alžběta Šušťková,
ministrský rada, oddělení koncepce
sociální práce a vzdělávání MPSV ČR*

Základní rolí sociálních pracovníků obecních úřadů je udržet rovnováhu ve vztahu klient a obec (prostředí). Intervence sociálního pracovníka při porušení rovnováhy může směřovat jak ke změně u klienta, tak i ke změně života v obci. Sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a ve svých různých formách se zaměřuje na rozmanité, komplexní vztahy mezi lidmi a jejich prostředím.

Ministerstvo práce a sociálních věcí poskytuje dotace od roku 2015 na základě § 103 zákona o sociálních službách, který stanoví, že *na zajištění povinností uvedené v § 92 písm. a) a na zajištění činností sociální práce, které jsou vykonávány v souvislosti s povinnostmi uvedenými v § 92 písm. b) až d), se obcím s rozšířenou působností poskytuje příspěvek formou účelové dotace, a § 65a zákona o pomoci v hmotné nouzi, který stanoví, že na zajištění činností sociální práce, které jsou vykonávány v souvislosti s povinnostmi uvedenými v § 63 a 64, se pověřeným obcím a obcím s rozšířenou působností poskytuje příspěvek formou účelové dotace na výkon sociální práce s cílem podpořit výkon sociální práce finančními prostředky, které jsou přidělovány nad rámec příspěvku na výkon státní správy v přenesené působnosti. Nejedná se tedy o analogii dotačního titulu MPSV na financování výkonu agendy sociálně-právní ochrany dětí obcemi s rozšířenou působností a hl. m. Prahou, který dle možností státního rozpočtu komplexně finančně zajišťuje fungování SPOD v celé republice. Výkon agendy sociální práce je i nadále hrazen z prostředků Ministerstva vnitra a příspěvek MPSV má za cíl zajistit pro něj lepší podmínky a personální stabilizaci na optimální úrovni počtu úvazků.*

Díky financím z dotačního titulu na výkon sociální práce v přenesené působnos-

ti dochází ze strany MPSV také k podpoře či obnově procesů spolupráce pracovišť Úřadu práce a úřadů obcí (které zejména po sociální reformě od r. 2012, kdy agendy poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi přešly z obcí na úřady práce, stagnovaly a role obcí tak byla výrazně oslabena). Současně je z hlediska poskytovatele dotace – MPSV – velmi důležitý úzký kontakt s krajskými a obecními úřady nejen v koncepčních a metodických souvislostech, ale i v ryze praktických otázkách činnosti sociálních pracovníků v přenesené působnosti.

O optimalizaci finančního krytí dotačního titulu je vyjednáváno na více úrovních, včetně tlaku krajských a obecních samospráv. Ze stejného důvodu aktuálně probíhá diskuze nad dalšími změnami metodiky poskytování dotace, a to ve více oblastech. Základní prioritou je další zjednodušení pravidel pro podání žádostí a pro čerpání dotačních prostředků, zajištění čerpání přednostně ve prospěch stabilizace, popř. navýšení personálních kapacit, a v neposlední řadě se dlouhodobě zabýváme způsobem hodnocení efektivity výkonu sociální práce, který by bylo možno implementovat jako další kritérium pro přidělení nebo navýšení dotačních prostředků.

Alokace pro rok 2015 byla 250 mil. korun, v roce 2016 byla navýšena na 300 mil. a v roce 2017 jsme dosáhli částky poskytovaných finančních prostředků 400 mil. korun. Jsme si vědomi, že ani tato částka stále neumožňuje pokrytí výdajů na dlouhodobé navýšení počtu sociálních pracovníků v potřebných lokalitách, nicméně podporu výkonu sociální práce v obcích vnímáme jako jednu z priorit a významný meziroční nárůst dotačních prostředků to dosvědčuje. V současné době je již tato dotace pevně zakotvena v rozpočtu rezortu, byť o její výši každoročně definitivně rozhodne schválení státního rozpočtu. Finální částka alokace pro rok 2018 tedy bude známa až počátkem příštího roku. ■

Standardizovaný záznam sociálního pracovníka (SZSP) Ohlédnutí za historií vyhlášky SZSP

Součástí Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí¹ je rovněž Standardizovaný záznam sociálního pracovníka vedený podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Vzor Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka je stanoven vyhláškou².

*Text: Mgr. Ilona Kolářová
oddělení koncepce sociální práce
a vzdělávání MPSV*

Vzor Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka (SZSP) obsahuje například strukturu záznamů o činnostech sociální práce, identifikaci klienta a jeho životní situace, cíle, plán intervence a jeho plnění. Veškerý postup spolupráce s klientem by měl být evidován v SZSP (do budoucna se předpokládá, že SZSP bude z větší části nahrazovat písemný spis). Ze zákona SZSP používají sociální pracovníci na obecních úřadech II. a III. typu a na krajských úřadech a sociální pracovníci Úřadu práce České republiky. Přesto by mohl být návodem a zároveň i doporučením pro práci sociálních pracovníků v celé ČR, v různých institucích a organizacích. Z tohoto důvodu by se se zněním této vyhlášky měl seznámit každý sociální pracovník, neboť vyhláška – SZSP je poměrně komplexní a může být důležitá také z hlediska vzájemné spolupráce sociálních pracovníků.

V současné době bývá vyhláška – SZSP některými sociálními pracovníky označována za zastaralou, jelikož „nestačí“ současné praxi sociální práce. Právě proto považujeme za důležité připomenout souvislosti jejího vzniku i důvody, proč je obsah SZSP nastaven tak podrobně.

Vzor SZSP vznikl v kontextu tzv. sociální reformy I, když byly od 1. 1. 2012 „převezeny“ nepojistné sociální dávky z kompetence obecních úřadů do kompetence Úřadu práce České republiky. To v praxi znamenalo, že sociální pracovníci obecních úřadů, kteří doposud vykonávali činnosti sociální práce, zejména však sociální šetření u osob žádajících o dávku

a „svým způsobem vykazovali svou práci počtem přiznaných dávek“, měli obavu, že mohou ztratit svoji práci a že přijdou o klientelu.

V té době se bohužel velmi často zapomínalo na komplexní výkon činností sociální práce, které sociální pracovníci mají vykonávat podle § 109 zákona o sociálních službách a které sociální pracovníci vykonávali spíše jen v případech, když měli časový prostor např. mezi správním řízením o jednotlivých dávkách. Nebo byly tyto činnosti vykonávány na upozornění, a to zejména v případech, kdy již nepříznivá sociální situace u klienta nastala. Depistážní činnost byla realizována minimálně.

V praxi dost často převládal názor, že pokud si úřady práce převezmou klienty, pak sociální pracovníci obecních úřadů nebudou mít žádnou klientelu, a tudíž ani nebudou moci vykazovat činnost. S tímto názorem se ztotožnila především část starostů obcí a tajemníků obecních úřadů, a proto hrozilo, že některé obecní úřady zruší sociální odbory. Tím by však došlo k absenci odborníků, kteří by klientům nacházejícím se v nepříznivé sociální situaci pomohli hájit jejich zájmy. Zapomínalo se také na to, že realizace činností sociální práce je povinností obecních úřadů II. a III. typu a krajských úřadů v rámci výkonu státní správy v přenesené působnosti.

Právě z důvodu prevence nevhodného nastavení činností sociální práce v praxi Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo vyhlášku – SZSP. Cílem této vyhlášky bylo legislativní ukotvení metodické podpory pro výkon činností sociální práce sociálních pracovníků krajských a obecních úřadů II. a III. typu. Byl kladen důraz na zajišťování a koordinaci poskytování sociálních služeb a dále na realizaci činností sociální práce vedoucích

k řešení nepříznivé situace a k sociálnímu začleňování osob. Důležitá byla také snaha o sjednocování postupů a výkonu činností sociální práce.

Současně bylo cílem znění vyhlášky – SZSP „transformovat“ do elektronické aplikace tak, aby sociální pracovníci krajských a obecních úřadů II. a III. typu disponovali nástrojem pro vykazání činností sociální práce s klientem. V současné době mohou sociální pracovníci prostřednictvím elektronické aplikace SZSP výsledky své práce konzultovat s kolegy, vykazat svému nadřízenému pracovníkovi, a to včetně možnosti uvedení vybraných statistických dat potřebných pro další rozvoj obce, když např. zjištěný větší počet klientů se zdravotním postižením by měl být pro obec důvodem k plánování bezbariérových vstupů, k bezbariérovým dopravním prostředkům v obci atp. Je možné generovat statistiky o práci sociálních pracovníků, o jednotlivých klientech, jejich počtu, cílových skupinách, počtu anonymních klientů, počtu seniorů, osob se zdravotním postižením apod. Možnosti získání statistických údajů se MPSV snaží dále rozšiřovat podle požadavků sociálních pracovníků.

Záměrem elektronické aplikace SZSP tedy bylo vytvoření podmínek pro nastavení dobré spolupráce sociálních pracovníků krajských a obecních úřadů II. a III. typu a sociálních pracovníků krajských poboček úřadu práce a kontaktních pracovišť úřadu práce, a to tak, aby si mohli sociální pracovníci předávat základní informace o potřebě pomoci jednotlivým klientům a snížila se tak zátěž klientů.

JAKÉ JE VYUŽITÍ V PRAXI SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ VE VŠECH OBLASTECH PŮSOBENÍ?

Jedním z významných ustanovení je například ustanovení o „věcné náročnosti“³ jednotlivých intervencí.

³ Věcná náročnost sociální práce je souhrn správně/vhodně zvolených intervencí formou aplikovaných metod. Jedná se o proces organizace sociální práce zvolený na základě znalosti praktické aplikace metod a jejich časové náročnosti. Vhodná volba věcné náročnosti metod je důležitým faktorem pro správnou organizaci sociální práce.

¹ Podle § 4a odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb.

² Vyhláška č. 332/2013 Sb.

Uváděný časový rozsah může pomoci nejen pro plánování činností sociálního pracovníka, ale i pro potřeby jeho zaměstnavatele.

Časové intervence byly navrženy na základě konkrétních zkušeností terénních sociálních pracovníků, kdy čas strávený u klienta nebo s klientem byl zprůměrován tak, aby odpovídal co nejvíce běžné praxi. Podle věcné náročnosti intervencí lze dále určit např. i potřebu počtu sociálních pracovníků v daném území.

Jedná se tedy o nejčastější časové rozpětí pro jednotlivé intervence (jde zejména o první kontakt a navazování spolupráce, kdy sociální pracovník nezná klienta a zjišťuje veškeré relevantní skutečnosti).

První uvedený čas je základní, druhý uvedený čas zobrazuje tu nejnáročnější činnost s klientem v rámci jedné intervence.

Příkladem může být **sociální šetření**, které je uváděno v časovém rozmezí 105–250 minut. Jedná se o časový úsek, který sociální pracovník stráví s klientem při prvním kontaktu, kdy navazuje spolupráci a zároveň provádí posouzení životní situace klienta, včetně individuálního plánování cílů klienta a kroků, které povedou k jejich naplnění. Základní metodou sociální práce je rozhovor, a proto sociální pracovník aktivně naslouchá a usměrňuje tok hovoru cílenými otázkami atp. Delší časové rozmezí však sociální pracovník bude potřebovat u klienta, který s ohledem na zdravotní stav nedokáže například artikulovat, zapomíná slova, domlouvá se posunky – právě v těchto případech se může stát, že sociální pracovník překročí doporučenou horní hranici času, tj. 250 minut.

Tento jeden příklad z vyhlášky – SZSP může být vhodný též pro využití v praxi sociálních pracovníků i v jiných organizacích. Sjednocování postupů sociálních pracovníků povede k vzájemnému porozumění, kooperaci i k jednodušší komunikaci v případě hledání vhodné pomoci. Proto je použití této vyhlášky pro sociální oblast všestranné.

V minulém roce na MPSV fungovala pracovní skupina, jež navrhla úpravy SZSP tak, aby lépe odpovídal současným potřebám sociálních pracovníků. MPSV tedy bude předkládat návrh na novelizaci vyhlášky. ■

Školská sociální práce

Ve čtvrtém a závěrečném díle o školské sociální práci opakovaně upozorňuji na její viditelnou absenci v České republice. V prostředí našich škol vedle pedagogů explicitně chybí člověk bez pedagogického zaměření, a to specialista na školský ekosystém čili školský sociální pracovník. Minulý, třetí díl pojednával o Mezinárodních standardech a základních kritériích k této profesní pozici. Celkově z nich vyplývala komplexnější pomoc žákům, zákonným zástupcům či komunitám, jež se v našich školách v celém rozsahu stále nedostává. Jde o zásadní fakt, který se nedávno zobrazil i v Barákově článku „České děti se ve školách trápí, ukázal výzkum“, z něhož parafrázuji: Bylo zjištěno, že zejména teenageři zažívají v našem školním prostředí úzkost a zklamání. Mezinárodní komparace s názvem „Programme for International Student Assessment“ (PISA) se zabývala otázkou, proč a kde jsou děti ve školách nešťastné. Z výsledků srovnávání expertů upozorňují na možnost až fatálních konsekvencí. Daná data z šetření PISA roku 2015 byla uveřejněna v letošním zpravodaji České školní inspekce a doložila, že Česko se ze 47 zemí umístilo až na 37. místě za Ruskem, Chile nebo Peru (Barák 2017, s. 10–11). V článku je také uveden názor psychologa Mertina, jenž naše špatné výsledky v mezinárodním žebříčku připisuje nedostatečné klíčové pomoci, kterou se ve školství na západ od nás již naučili, my zatím nikoli. K tomu ještě dodává, že zdejší děti a rodiče si musejí v mnohém poradit sami, protože v našich školách se jen vzdělává (Mertin in Barák 2017, s. 10–11).

Text: Mgr. Eva Hurychová, vystudovala specializaci ke školské sociální práci na Technické univerzitě v Liberci, je jednou ze zakladatelek Asociace školské sociální práce v ČR, z. s., sociální pracovnící a mediátorkou, členkou správní rady organizace proFem, o. p. s., a členkou Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách při Radě vlády pro rovné příležitosti

S lítostí lze už jen vzpomínat na to, že dřívější československé školy historicky patřily k nejlepším na světě. Z článku o výsledcích z výzkumu PISA parafrázuji i doc. Knotovou, že české děti mají strach a obavy ze studijních neúspěchů. Často poukazují na ztrátu motivace, u které bývá významnou příčinou nestabilní rodinné prostředí, samozřejmě včetně vysoké rozvodovosti a selhávání v osobních vztazích (Knotová in Barák 2017, s. 10–11). *K těmto argumentům nelze opět dodat nic jiného, než nutnost školské sociální práce, jež má ve svém poslání přímé zaměření pomáhat k co nejlepšímu prospěchu a rozvoji žáků s uplatněním unikátní a reálné perspektivy „osoby v prostředí“.* Ke škodě našich žáků

se ale školská sociální práce vůbec nebere v potaz. U nás je proto nezbytné nejen chápat a vědět, ale i porozumět celému školskému ekosystému a jeho komplexní podstatě, včetně alespoň základních znalostí o systémech. Parafrázuji, že všichni jsme součástí vyváženého ekosystému, který je vždy ve vzájemné závislosti spojen s individualismem, kdy jsme sice každý sám o sobě jednotlivcem, přitom ale současně patříme k většímu celku (Peck 1996, s. 203). *Přesně tak je nutné řešit situaci každého žáka jako samostatné osobnosti, ke které patří vše, co ji ovlivňuje, odkud na ni působí klady i záporny, a co je nutné plně respektovat při konkrétně k ní směřované individuální pomoci.*

Dnešní vývoj se na jednu stranu žene nahoru k vyspělejší společnosti s tendencí uplatňovat nejnovější technologie, což ale poskytuje méně času na osobní sdílení lidských pocitů a potřeb. Druhá strana mince proto mívá tenkou hranici směrem k různým aspektům, pro které se lidé mohou v čemkoli dostat až na samé dno. Všechno, co potká rodiče, se nejvíc dotkne jejich nezletilých dětí. Problémy se často

V době za hranicí postmodernismu je mnoho důvodů, aby byla tato profesní pozice obnovena, nebude-li chybět dobrá vůle a potřebné postupy.

4. díl

týkají peněz, většina rodičů je bez finančních rezerv, o samoživitelkách ani nemluvě. V naší societě jsme také o dost pozadu se správným pohledem na slovo „sociální“, které je nejčastěji vnímáno diskriminačně. Všichni známe u nás frekventovaný výraz „socka“, vzniklý zkrácením pojmu „sociální“. Pojem sociální ale pochází z latinského „socius“ a znamená přítel, spojenec, společník. K jeho synonymům patří lidský, přátelský, empatický, společenský, humánní, tedy slova, která nemají žádný pejorativní nádech (Hurychová, 2017).

Školská sociální práce vychází z vědy o sociální práci, jež má tři zásadní principy – rovnost, spravedlnost, spoluúčast, a metodologicky se jich drží. Na aplikovanou sociální práci do školství je proto nezbytné pohlížet humánní optikou, protože také lidsky řeší situace, pokud se žák dostane do problémů, které brání jeho dobrému vzdělávání. V komplexu jde o personálně humanitní postoje s hledáním individuálního dobra pro každého žáka, o pomoc k jeho saturaci integrity a o sociální autonomii pro co nejlepší sebeurčení jedince. V době za hranicí postmodernismu je mnoho důvodů, aby byla tato profesní pozice obnovena, nebude-li chybět dobrá vůle a potřebné postupy. I přes široký potenciál činností má školský sociální pracovník jako „nepedagog“ na rozdíl od všech pedagogů mnohem víc času. V něm má prostor k vytvoření potřebné důvěry, empatie na bázi lidského partnerství a přátelského přístupu s měkkými dovednostmi. Školská sociální práce by měla být pro žáky k dispozici v každé škole v určených dnech a hodinách, jak je tomu v zahraničí. Na základě telefonické nebo jiné domluvy také přístupná pro rodiče, zákonné zástupce, a to dle poskytnutého technického zázemí ze strany školy. Tímto by se naplnilo, co u nás prokazatelně absentuje, že žáci a rodiče se s problémy nemají kam obrátit, jak vyplývá nejen z dané reality, ale i z článku o výzkumu PISA.

K dovednostem a kompetencím školského sociálního pracovníka patří vše, co již bylo prezentováno v prvních třech dílech seriálu. Lze jen doplnit o případné alternativní postupy, např. s pomocí neziskových organizací, aby se vždy nacházela včasná pomoc a řešení ve prospěch dětí, žáků, mládeže. Školská sociální práce má v zahraničí účast na všech preventivních aktivitách a jiných akcích školy, včetně třídních schůzek. Měla by dle potřeb ini-

I přes široký potenciál činností má školský sociální pracovník jako „nepedagog“ na rozdíl od všech pedagogů mnohem víc času. V něm má prostor k vytvoření potřebné důvěry, empatie na bázi lidského partnerství a přátelského přístupu s měkkými dovednostmi.

ciovat i samostatné třídní schůzky, ve kterých by využila různé novější metody, jako facilitace, stormingu, Balesovy škály pro interakce apod. Tím pro žáky hledá motivující způsoby k co nejlepšímu morálnímu a společenskému hodnotám nebo cílům. Samozřejmě v kooperaci se všemi učiteli, zaměstnanci školy, rodiči, zákonnými zá-

Všechno, co potká rodiče, se nejvíc dotkne jejich nezletilých dětí.

stupci. Stěžejně je indikována spolupráce se speciálními pedagogy a k celkovému síťování je potřebná součinnost s Pedagogicko-psychologickými poradnami (PPP), Středisky výchovné péče (SVP), Speciálně pedagogickými centry (SPC), včetně středisek rané péče. Zasiťování má být propojeno rovněž s pediatrií, psychologií, psychiatrií, dle konkrétních případů také s adiktologií, kurátory, mediátory, advokáty, policií či dalšími odborníky. Důležitá je spolupráce s institucionálními články, jakým je OSPOD nebo místní samospráva. Závěrem apeluji na jednu hlavní zásadu, byť není pokaždé snadná. *Pro práci s živým sociálním prostředím neexistuje žádný univerzální model. Intervence musí být vždy každému na míru, což platí v jakékoli pomoci* (Hurychová, et al., 2016, s. 50).

V minulém čísle bylo slíbeno upřesnění ohledně možných kurzů. U Národního institutu pro další vzdělávání (NIDV) má Asociace školské sociální práce v ČR, z. s., akreditován kurz s názvem *Školská sociální práce v praxi*, který seznámí se základy k této profesní pozici, co její činnost zahrnuje, a jak by měla v praxi fungovat. Kurz je myšlen jako úvodní kurz pro zájemce, kteří by se chtěli začít na školskou sociální práci zaměřovat, např. to mohou být sociální pedagogové a jiní. ■

Literární zdroje:

- BARÁK, V., 2017. *České děti se ve školách trápí, ukázal výzkum. Týden, ročník XXIV, č. 21, s. 10–11. ISSN 1210-9940.*
- HURYCHOVÁ, E., 2017. *Školská sociální práce. In: Šance dětem [online] 15. 4. 2017 [vid. 18. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/vyvoj-ditete-a-jeho-potreby/skolska-socialni-prace.shtm>.*
- HURYCHOVÁ, E., 2016. *Pro současné sociální problémy, včetně domácího násilí, je nutné zavedení školské sociální práce. In: Za Istanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí. 1. vyd. Praha: Český svaz žen, s. 49–53. ISBN 978-80-87227-04-06.*
- PECK, M. S., 1996. *Nevyšlapanou cestou. 1. vyd. Praha: Argo. ISBN 80-7203-036-1.*

V naší societě jsme také o dost pozadu se správným pohledem na slovo „sociální“, které je nejčastěji vnímáno diskriminačně. Všichni známe u nás frekventovaný výraz „socka“, vzniklý zkrácením pojmu „sociální“. Pojem sociální ale pochází z latinského „socius“ a znamená přítel, spojenec, společník. K jeho synonymům patří lidský, přátelský, empatický, společenský, humánní, tedy slova, která nemají žádný pejorativní nádech.

Úskalí psychoterapeutického poradenství a sociálního poradenství v sociálních službách

Sociální pracovníci ze své podstaty často jednají s lidmi, kteří jsou pod tlakem. Jejich život se nevyvíjí tak, jak by si představovali, ne vždy také chtějí se sociálním pracovníkem aktivně spolupracovat. Někteří klienti vnímají sociálního pracovníka jako nutné zlo, dalšího člověka, který jim nepomůže, nebo naopak jako spasitele a ochránitele. I sociální pracovník vnímá své klienty různě. Některé jako pomoci hodné lidi, jiné jako dalšího člověka v nouzi nebo jako zneužívatele systému sociální pomoci. Je to velmi podobné jako v psychoterapii ve vztahu klient – psychoterapeut.

*Text: PhDr. Hynek Jůn, Ph.D.,
KBT terapeut, zakladatel Národního
ústavu pro autismus, z. ú. (NAUTIS)*

V rámci Národního ústavu pro autismus (Nautis) poskytujeme patnáct let, kromě sociálního poradenství a jiných služeb, i psychoterapie pro klienty s autismem a lidem kolem nich. Vycházíme převážně z kognitivně-behaviorální terapie, která se nám u lidí s autismem osvědčuje nejvíce. Tento směr se ukázal jako vhodný i pro průpravu sociálních pracovníků, kteří jednají pravidelně s klienty v životní krizi. Sociální pracovníci u nás totiž často pracují i jako podpůrní terapeuti, kdy v pravidelných rozhovorech s rodiči ohledně dávek sociální podpory řeší i jejich krizové životní situace.

Ve své práci se setkáváme pravidelně se dvěma úskalími terapie u lidí s autismem. Myslíme si, že tato úskalí jsou univerzální

pro jakoukoliv práci v sociálních službách (nejen v psychoterapii a u autismu, ale i v obecném poradenství a u jakéhokoliv handicapu). Je dobré se s nimi blíže seznámit a připravit se na ně.

První úskalí je **organizační**. V praxi poskytujeme psychoterapie na poli sociálních služeb, avšak zákon o sociálních službách pojem psychoterapie v sociálních službách nezná. To přináší velké problémy, zvláště pak ve financování a vykazování této služby. Pevně věříme, že tento

Dobry sociální pracovník umí rozpoznat své vnitřní motivace a zároveň má vnitřní disciplínu k tomu, aby svoji moc nezneužíval.

problém bude řešit novela zákona o sociálních službách. Navíc se tato problematika netýká pozice sociálního pracovníka pracujícího s člověkem v krizi, a tak se tomuto úskalí v článku nebudeme blíže věnovat.

Druhým úskalím je **indikace** psychoterapie (kdo je vlastně na terapii) a **vlastní náplň** psychoterapie. Velmi často k nám přicházejí rodiče dítěte s autismem nebo personál, který poskytuje služby lidem s autismem. Jejich zakázka je, že se člověk s autismem chová problémově a potřebuje behaviorální nebo kognitivně-behaviorální terapii. Rodiče nebo personál se tak snaží dostat chování klienta s autismem pod kontrolu. Je pro ně důležité, aby se klient choval tak, jak si představují. Vzhledem k tomu, že ke změně jsou subjektivně motivováni spíše rodiče či personál, ale objektem změny vidí své dítě nebo klienta, dostávají se s lidmi s autismem do extrémně vypjatých situací. Tyto tlaky na změnu ze strany rodičů a personálu a obranné protitlaky ze strany dětí či klientů jejich vzájemné vztahy dlouhodobě ničí. V průběhu prvního sezení obvykle zjistíme (zvláště pak u klientely se souběhem autismu a mentálního handicapu), že na psychoterapii není vhodný klient, ale rodič či asistent. Je to z důvodu, že:

Handicap klienta	Problém klienta	Správné řešení dle zásad terapie	Správné řešení dle zásad slušného chování
Disociativní porucha	Při zátěži klient upadá do křečí podobných epileptickým záchvatům, dusí se nebo přichází ukázat, jak se sebezranil s tím, že žádá ošetření a probrání svého problému.	Kromě práce s traumatem v dětství ve chvíli klidu je terapeuticky správně v incidentu klienta absolutně ignorovat (křeče a dušení se nejsou nebezpečné). Pokud sebezranění žádá lékařské ošetření, je správné zajistit ho bez přehnané sociální pozornosti.	Ve chvíli, kdy se klient sebezranil nebo vidíme, jak trpí v křečích a při dušení, věnujeme mu vyšší sociální pozornost a projevujeme o jeho trápení zájem.
Autismus Středně těžká mentální retardace	Ve chvíli, kdy dospělému klientovi dojde, že nežije v eurozóně, rozzuří se a říká, že chce rozbít skříň nebo zničit kuchyň. Ze zkušenosti personál ví, že k tomu v minulosti již několikrát došlo.	Ve chvíli klidu v rámci prevence s ním probírat, proč je pro něho eurozóna tak důležitá. V počátku incidentu (kdy křičí, že něco rozbije, ale ještě to nedělá) ho ihned zalehnout a nic s ním nerozebírat.	V počátku incidentu (kdy křičí, že něco rozbije, ale ještě to nedělá) s ním hodně mluvit o jeho problému, snažit se odvést jeho pozornost, probrat s ním výhody eurozóny.
Lehká mentální retardace	Klientka v seniorském věku si po sobě nechce uklidit v kuchyni, i když to prokazatelně umí. Na směně je s ní třicetiletý asistent, kterého o úklid poprosí.	Asistent trvá na tom, aby si klientka po sobě uklidila sama, protože tím neztrácí své sebeobslužné dovednosti.	Asistent za klientku uklidí, protože ta je výrazně starší a poprosila ho o to.

Personál v sociální práci používá někdy postupy, které jsou terapeuticky správné, ale odporují zásadám slušného chování.

1. klient nechce změnu ve svém chování;
2. klient není změny ve svém chování kvůli svému handicapu schopen;
3. i když je klient změny ve svém chování schopen a chce ji, potřebuje kvůli svému handicapu spíše každodenního průvodce při této změně než terapeutická sezení 1× měsíčně.

Pokud rodiče či personál připustí, že na terapii jsou spíše oni než klient, následná psychoterapie rodičů a personálu je zaměřena na:

1. uvědomění si, proč změnu u klienta vlastně chtějí – rozkrytí vnitřních motivací;
2. změnu postojů k nalezeným řešením (rezignace na hledání „hezkého řešení“);
3. změna postojů v oblasti terapie versus zásady slušného chování.

ad 1.

Základní bod, kolem kterého se vždy točí spousta supervizí a terapeutických sezení. UVědomění si vnitřních motivací, proč chci, aby se druhý člověk choval tak, jak si představuji, je základem dobře vedené psychoterapie člověka pracujícího s jinými lidmi. Dobrý sociální pracovník **umí rozpoznat své vnitřní motivace** a zároveň **má vnitřní disciplínu** k tomu, aby svoji moc nezneužíval.

ad 2.

Personál a rodiče často hledají ideální řešení tam, kde prostě žádné ideální řešení problému není. Za terapeutem nebo sociálním pracovníkem totiž přichází se svým životním příběhem, který vykazuje tři základní prvky tzv. krizové situace. Tyto tři body platí ve všech oblastech lidského života. Platí v sociálních službách, jaderné energetice, ve školství či v letectví. Jsou univerzálními faktory, podle kterých poznáme krizovou situaci, a v níž ze své podstaty nemůžeme najít ideální řešení. Jsou to:

- krizová situace ze své podstaty musí dopadnout špatně. Všechny postupy jsou určeny na minimalizaci škod (uvažujeme o tom, jak se zachovat, aby situace dopadla nejméně špatně);
- na krizovou situaci musíme použít specifický postup, univerzální krizový postup nefunguje (uvažujeme o tom, zda nepoužít v soužití s klientem něco, co je obecně špatně, ale u něho by to mohlo být dobře);
- kdokoli se podívá na krizovou situaci s časovým odstupem, najde lepší řešení (tento fenomén mimo sociální služby je velmi hezky vidět ve filmu: *Sully: zázrak na řece Hudson*. Všímavý divák může vidět spoustu paralel mezi komisi ve filmu, která vyšetřuje leteckou katastrofu, a inspekci kvality sociálních služeb).

Personál a rodiče často hledají ideální řešení tam, kde prostě žádné ideální řešení problému není.

Jakmile je člověk v krizové situaci (například když z pobytové služby vyběhne ven polonahá klientka se schizofrenií a lehkým mentálním handicapem, když klient nemá peníze na cigarety a urputně potřebuje kouřit, když má rodič obléknout dítě, které se u toho vzteká, protože kvůli autismu absolutně nechápe, proč by se mělo oblékat, když je teplo aj.), musí se oprostít od hledání ideálního řešení, jinak velmi rychle z návalu bezmoci ve své práci vyhoří.

ad 3.

Personál v sociální práci používá někdy postupy, které jsou terapeuticky správné, ale odporují zásadám slušného chování. V tabulce si ukážeme některé příklady (viz tabulka).

Pokud se chce personál chovat terapeuticky, musí si velmi dobře obhájit, proč to chce dělat (viz bod 1) a jak dlouho bude v tomto postupu pokračovat (kdy dochází ke znovu hodnocení situace, zda v životě klienta nedošlo k nějaké změně, která by pro nás znamenala konec terapeutického postupu).

Z výše uvedeného plyne, že dva klienti ve stejné životní situaci mohou mít jak v psychoterapii, tak i v sociálním poradenství navržené diametrálně odlišné přístupy řešení jejich problému. A je to tak správné. ■

Vzhledem k tomu, že ke změně jsou subjektivně motivováni spíše rodiče či personál, ale objektem změny vidí své dítě nebo klienta, dostávají se s lidmi s autismem do extrémně vypjatých situací.

K neomluvené absenci žáků plnicích povinnou školní docházkou, roli zákonných zástupců a postupu školy při oznamování absence OSPOD

Při ohlašování neomluvené absence žáků orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) se v praxi setkáváme s nejednotným postupem základních škol. V obecné rovině se mohou vyskytnout dva extrémny. V prvním případě škola nahlásí neomluvenou absenci žáka příliš brzy, bez hlubšího poznání toho, co přesně se stalo, s cílem přenést kompletní řešení situace na OSPOD. Motivem k takovému počínání může být i obava školy ze spáchání přestupku na úseku sociálně-právní ochrany dětí, tzv. nesplnění oznamovací povinnosti. Ve druhém případě se OSPOD dozví uvedené skutečnosti pozdě, situace v rodině je již příliš vyhrcoaná, snaha o redukci negativních dopadů na dítě je komplikovaná. Hranice a možnosti spolupráce obou aktérů jsou v tomto případě neostré, dané specifiky konkrétního případu a vnitřními předpisy školy. Přesto však, alespoň v obecné rovině, existují. Jsou dány platnou právní úpravou a rovněž tzv. interními akty státní správy.

*Text: Mgr. Richard Pešat,
vedoucí sociálně-právní ochrany dětí,
Městský úřad Nový Jičín*

Nejprve se, alespoň ve stručnosti, podívejme na roli zákonných zástupců a na některé důsledky postihující nejen je, ale i celou rodinu.

V první řadě je nutné zdůraznit, že jsou to především rodiče, kteří mají vůči nezletilému dítěti určité povinnosti a práva. Tyto jsou dány zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a jejich účelem je v obecné rovině zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte. Rodičovská odpovědnost je pak vymezena v ust. § 858 uvedeného zákona a zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě – zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění. Rodičovská odpovědnost vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit pouze soud.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon), pak rovněž ukládá zákonným zástupcům nezletilých žáků určité povin-

nosti. Zákonní zástupci jsou ve smyslu ust. § 22 odst. 3 školského zákona mimo jiné povinni:

- zajistit, aby žák docházel řádně do školy;
- na vyzvání ředitele školy se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání žáka;
- informovat školu o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání;
- dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování.

Výše uvedené důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování má přitom povinnost doložit zákonný zástupce do tří kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka s tím, že bližší podmínky pro uvolňování žáka z vyučování a omlouvání neúčasti žáka ve vyučování stanoví školní řád.

Neplnění povinností rodičů může mít v těchto případech různé závažné dopady. Podle ust. § 182a školského zákona se zákonný zástupce dopustí přestupku tím, že zanedbává péči o povinnou školní docházkou žáka, za což mu lze uložit peněžitou pokutu do výše 5 000 Kč. V závažnějších případech pak orgány činné v trestním řízení mohou celou záležitost vyhodnotit jako ohrožování výchovy dítěte podle ust. § 201 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, kdy za uvedený přečin může být zákonný zástupce odsou-

zen příslušným soudem podle okolností případu až na pět let.

Neplnění povinné školní docházky může mít na rodinu negativní dopad i v oblasti dávek vyplácených ze systému sociálního zabezpečení. Podle ust. § 3 odst. 1 písm. e) zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, osobou v hmotné nouzi není osoba, které byl za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky uložen správní trest podle zákona upravujícího přestupky, a to po dobu 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení správního trestu. Určité negativní finanční dopady lze dále nalézt v ust. § 54a zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v současné době prakticky jen ve vazbě na vyplácení rodičovského příspěvku.

Oznamovací povinnost školám a školským zařízením pak vyplývá z ust. § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Zákon zde uvedeným subjektům ukládá povinnost oznámit OSPOD skutečnosti nasvědčující tomu, že se jedná o dítě ohrožené, a to bez zbytečného odkladu poté, co se o takovéto skutečnosti dozví.

Ohrožené děti výše uvedený zákon konkretizuje jejich demonstrativním výčtem v ust. § 6, optikou tohoto článku se jedná zejména o děti:

- jejichž rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti;
- které byly svěřeny do výchovy jiné osobou odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte do její výchovy;
- které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají povinnou školní docházkou.

Pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

Pakliže tedy rodiče, případně jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte (např. poručník), neplní své povinnosti nebo dítě

zanedbává povinnou školní docházku, nemusí to vždy bez dalších specifických okolností znamenat, že se jedná o ohrožené dítě ve smyslu ust. § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Určitým vodítkem pro zástupce základních škol při oznamování neomluvené absence OSPOD může být metodický pokyn MŠMT ze dne 11. 3. 2002, Čj.:10194/2002-14, jehož cílem je sjednocení postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevence a postih záškoláctví.

O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti má dle uvedeného pokynu třídní učitel informovat výchovného poradce, který je povinen tyto údaje vyhodnotit. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti dále ověřuje její věrohodnost.

Během období, kdy škola vyhodnocuje neomluvenou nepřítomnost žáka, může ředitel školy v zájmu zjištění pravé příčiny záškoláctví a jejího odstranění požádat o spolupráci například odborníky z oblasti pedagogicko-psychologického poradenství.

Základní škola může rovněž požadovat doložení nepřítomnosti žáka z důvodu nemoci praktickým lékařem pro děti a dorost, jako součást omluvenky vystavené zákonným zástupcem nezletilého žáka, v případě, že nepřítomnost žáka ve škole přesáhne tři dny školního vyučování, ve výjimečných případech i před uplynutím uvedené délky nepřítomnosti. Bude se jednat především o opakované nepřítomnosti žáka nasvědčující zanedbání povinné školní docházky.

Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, jehož předmětem je především

Pakliže tedy rodiče, případně jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte (např. poručník), neplní své povinnosti nebo dítě zanedbává povinnou školní docházku, nemusí to vždy bez dalších specifických okolností znamenat, že se jedná o ohrožené dítě ve smyslu ust. § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

projednání důvodu nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozornění na možné důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. Z jednání provádí třídní učitel písemný zápis.

Při počtu neomluvené absence nad 10 hodin svolá ředitel školy školní výchovnou komisi, které se dle závažnosti a charakteru nepřítomnosti žáka účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik protidrogové prevence, popř. další odborníci. Metodický pokyn již zde počítá i s možností zapojení zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který může zástupcům školy pomoci při řešení celé záležitosti se zákonným zástupcem. Z jednání výchovné komise se rovněž provede písemný zápis.

V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zašle ředitel školy bezodkladně oznámení o pokračujícím záškoláctví orgánu sociálně-právní ochrany dětí a doloží dokumentaci školy, ze které vyplývá, co škola v uvedené věci doposud učinila. Zejména se bude jednat o doložení kopie záznamu o pohovoru s třídním učitelem a zápisu z výchovné komise. Jako vhodné se dále jeví doložit informace o prospěchu žáka, popis jeho chování apod.

OSPOD má po přijetí oznámení povinnost provést základní vyhodnocení případu, tj. určit, zda se jedná o dítě uvedené v ust. § 6 výše zmíněného zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a pokud dojde k závěru, že ano, zařadí dítě do příslušné evidence, přistoupí k podrobnému vyhodnocení situace dítěte, sestaví individuální plán ochrany dítěte, zahájí intenzivní sociální práci s rodinou založenou na přímé i zprostředkované akci. Při výkonu činnosti je přítom povinen se řídit standardy kvality sociálně-právní ochrany. ■

Použité zdroje:

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění.
- Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, v platném znění.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění.
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, v platném znění.
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.
- Metodický pokyn MŠMT ze dne 11. 3. 2002, Čj.:10194/2002-14.

INZERCE

Novinky z Portálu

obchod.portal.cz
KNIHKUPECTVÍ PORTÁL: Praha 1, Jindřišská 30 / Praha 8, Klapkova 2

portal

Možnosti zastoupení člověka s postižením podle občanského zákoníku

Občanský zákoník přinesl velkou změnu v oblasti ochrany lidí, kteří z důvodu zdraví nebo věku nejsou schopni samostatně jednat. Těmto osobám právní řád předtím nabízel v podstatě jen dvě alternativy – ponechání samostatného rozhodování, nebo zásah do svéprávnosti spolu s ustanovením opatrovníka. Tato starší právní úprava nezohledňovala lidskou rozmanitost a přispívala k tomu, že soudy rozdělávaly lidi na svéprávné a nesvéprávné, častokrát bez snahy o hlubší porozumění jejich schopnostem či omezením. Oproti tomu existuje dnes široká škála možností, jak nastavit požadovanou podporu na míru konkrétnímu člověku. Primárním cílem je vždy zachování možnosti člověka rozhodovat se, jak bude vypadat jeho život. Na rozdíl od přístupu převládajícího v minulosti, kdy byla ochrana člověka prosazována častokrát na úkor svobody jeho rozhodování, nová právní úprava je postavena na premise, že nejefektivnější ochranou člověka je to, že má dostupnou podporu pro své rozhodování. Rozšíření počtu právních institutů však může způsobovat i větší nejistotu v tom, který z nich bude nejvhodnější využít. Níže se tedy pokusím stručně shrnout silné i slabé stránky každého institutu a navrhnout způsob jejich využití. Je také nutno dodat, že v tomto článku se věnuji toliko možnostem tzv. zástupného (substitučního) rozhodování.¹ Využití zastoupení přichází v úvahu v případech, kdy člověk není schopen sám jednat, ať již z důvodu tělesného omezení, nebo ztráty kognitivních funkcí.

Text: Mgr. Zuzana Durajová, právnička

OBECNĚ K ZASTUPOVÁNÍ ČLOVĚKA S POSTIŽENÍM

Všechny typy zastoupení dospělého člověka mají dva společné znaky, a to, že zástupce musí jednat v souladu s vůlí a pokyny zastoupeného², resp. v jeho zájmu, a že zastupovat člověka nemůže osoba, jejíž zájmy jsou s jeho zájmy v rozporu.³ Právní řád zná několik situací, za kterých může dojít k zástupnému jednání jiného člověka, přičemž jen v jednom případě dochází ke ztrátě možnosti jednat samostatně, a to u opatrovnictví při omezení svéprávnosti. Toto nejrestriktivnější opatření by tedy mělo být využíváno pouze v nejnutnějších případech a tehdy, kdy člověka nelze ochránit před jeho jed-

náním využitím jednoho nebo kombinací ostatních instrumentů.

ZASTOUPENÍ ČLEMEM DOMÁCNOSTI

Zastoupení členem domácnosti je nový institut inspirovaný rakouským občanským zákoníkem a vycházející ze snahy předejít zbytečným zásahům do svéprávnosti lidí s postižením a seniorů. Formalizace přirozeného vztahu mezi rodinnými příslušníky má přimět třetí osoby (zejména banky), aby respektovali právní jednání, která činí jeden rodinný příslušník za druhého. Zastoupení lze uplatnit jen u dospělých lidí, kterým duševní porucha brání samostatně právně jednat.⁴ Rozsah zastoupení je omezen na běžné záležitosti každodenního života, nákupy, běžné platby, poskytování zdravotních a sociálních

služeb a žádosti o přiznání dávek pomoci v hmotné nouzi, státní sociální podpory a sociálního zabezpečení.⁵

OSOBA ZÁSTUPCE

Zástupcem člověka může být potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner nebo osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky.⁶ I když se institut jmenuje „zastoupení členem domácnosti“, kromě manželů a partnerů není u ostatních příbuzných sdílení společné domácnosti podmínkou.⁷ Člověk může mít i více zástupců, z nichž za něho může samostatně jednat kterýkoliv z nich.⁸ Lze si například představit, že ve společné domácnosti žije více osob a střídají se v rozhodování a péči o člověka s postižením. Pokud by však došlo k tomu, že by se u nějakého jednání, které činí zástupci společně, neshodli, není platné jednání žádného z nich.⁹ Zákon nepředpokládá, že by se spor mezi zástupci mohl vyřešit například ustanovením kolizního zástupce nebo že by mohl rozhodnout soud. Pokud by však šlo o rozhodnutí, jež by nesneslo odkladu a hrozila by zastupovanému újma (například podepsání dodatku k nájemní smlouvě), mohl by soud ustanovit zastoupenému člověku opatrovníka pouze pro toto konkrétní jednání.¹⁰

Jedním z cílů právní úpravy je to, aby mohl člověk s duševní poruchou zůstat ve svém přirozeném prostředí, tedy doma.¹¹ I když to zákon nezakazuje, toto zastoupení tedy není vhodné uplatňovat u člověka, který žije v pobytovém zařízení, s výjimkou situací, kdy jde o krátkodobý pobyt a existuje možnost návratu domů.¹² V opačném případě, pokud by byl kontakt zástupce a zastoupeného omezen na občasnou návštěvu, by zastoupení členem domácnosti postrádalo smysl.

¹ Nebudou zde tedy popsány ostatní nové instituty – nápomoc při rozhodování dle § 45 a násl. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“) a předběžné prohlášení dle § 38 a násl. OZ.

² Výjimky, které budou zmíněny níže, jsou situace, kdy naplnění přání zastoupeného není možné nebo jeho vůli nelze zjistit.

³ Opět zde najdeme výjimku § 431 odst. 1 OZ.

⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁵ Ibid.

⁶ § 49 odst. 1 OZ.

⁷ Bilkova J. a ostatní: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 256. ISBN 978-80-7400-529-9.

⁸ § 53 OZ.

⁹ § 53 OZ.

¹⁰ § 465 odst. 1 OZ.

¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹² Bilkova J. a ostatní: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 256. ISBN 978-80-7400-529-9.

ROZSAH ZASTOUPENÍ

Zástupce může za zastupovaného jednat jen v obvyklých záležitostech odpovídajících životním poměrům zastoupeného.¹³ Zákon nedefinuje termín „obvyklé záležitosti“, protože pro každého může být rozsah obvyklých jednání jiný. Z povahy věci půjde primárně o drobné nákupy a platby, vyzvedávání léků nebo například podepisování smluv, zejména pokud se jedná o prodloužení smlouvy stávající (smlouvy s pečovatelskou službou, smlouvy s dodavatelem elektrické energie apod.). Stejně tomu tak bude, když půjde o hospodaření s finanční hotovostí. Naproti tomu, s prostředky na účtu zastupovaného zástupce může nakládat jen v rozsahu nepřesahujícím výši životního minima, které v současnosti činí 3 410 Kč měsíčně.¹⁴

Zástupce není oprávněn k uzavírání smlouvy o poskytování pobytové sociální služby¹⁵, ani nesmí udělit souhlas k zásahu do duševní nebo tělesné integrity s trvalými následky.¹⁶ K lékařské prohlídce nebo drobnému ošetření bez trvalých následků může zástupce souhlas poskytnout, pokud toho zastupovaný sám již není schopen.¹⁷

Zákon explicitně neřeší, co se stane, pokud je potřeba rozhodnout o věci, která přesahuje kompetence zástupce, ale zastupovaný člověk sám není tohoto rozhodnutí schopen, protože je k němu třeba vyšší míry porozumění a právního povědomí. Příkladem může být prodej nemovitosti zastupovaného. Zákon sice vylučuje zastoupení zástupcem a opatrovníkem ve stejné oblasti právního jednání,¹⁸ pokud však jde o odlišné oblasti (tedy o takové, ve kterých nemůže zástupce – člen domácnosti jednat), může soud určit na návrh člověka nebo jeho zástupce pro tento konkrétní úkon opatrovníka.¹⁹ Role tohoto pak skončí ukončením daného jednání (například prodejem dané nemovitosti).

VÝHODY A NEVÝHODY

ZASTOUPENÍ ČLEMEM DOMÁCNOSTI

Největší výhodou zastoupení členem domácnosti je to, že u tohoto institutu

zůstává zachována autonomie zastupovaného člověka, i sám zastoupený tedy může právně jednat v záležitostech, pro které má ustanoveného zástupce. Zastupovaný také není „nesvéprávný“, což je nálepka, kterou mohou někteří lidé, zejména ti, kteří o sobě celý život rozhodovali samostatně, nést velice úkorně. Jak bylo řečeno výše, podstatou zastoupení členem domácnosti je formalizace přirozené pomoci a podpory člena rodiny. Pokud tato podpora postačí, není nutná (kromě schválení zastoupení) další ingerence státu. Tento institut lze tedy využít například u dětí s mentálním postižením, které dosáhnou zletilosti, ale pořád jsou v péči svých rodičů, nebo u starších lidí, kteří postupně pozbyvají mentální schopnosti pro samostatné právní jednání.

Největší výhodou zastoupení členem domácnosti je to, že u tohoto institutu zůstává zachována autonomie zastupovaného člověka, i sám zastoupený tedy může právně jednat v záležitostech, pro které má ustanoveného zástupce.

Další výhodou je způsob vzniku zastoupení. Řízení o svéprávnosti a opatrovnictví bývá dlouhé a náročné, je v něm nutno vypracovat znalecký posudek, soud posuzovaného člověka musí zhlédnout a musí podrobně vymezit oblasti, v nichž bude zastupován opatrovníkem. Může se tak stát, že než soud vynese rozsudek, situace člověka se několikrát změří. Naopak, *řízení o schválení zastupování členem domácnosti by mělo být rychlé a flexibilní*. I když zastoupení

schvaluje soud,²⁰ zpravidla se nenařizuje žádné soudní jednání.²¹ Ke vzniku zastoupení postačí, že zástupce dá zastoupenému na vědomí, že ho bude zastupovat, srozumitelně mu vysvětlí povahu a následky zastoupení a zastoupený to neodmítne.²² Aby se soud o vzniku zastoupení dozvěděl, zástupce, zastupovaný nebo oba společně mu podají návrh na schválení zastoupení,²³ případně ho může soud schválit i bez návrhu.²⁴ Tato situace může nastat například tehdy, kdy je podán návrh na omezení svéprávnosti, ale v rámci řízení soud zjistí, že postačuje zastoupení členem domácnosti a omezení svéprávnosti tudíž není potřeba.²⁵ *Výhodou je také nižší míra kontroly ze strany soudu, zástupce nemusí podávat soudu zprávy týkající se hospodaření a ani se dostavit k přezkoumání rozhodnutí*.

V minulosti způsobovala problémy právní úprava, která automaticky nemožňovala zástupcům vyzvedávat důchod a dávky, a tito byli nuceni v jiném řízení žádat o jejich uznání jako zvláštního příjemce. Novela, která bude účinná od r. 2018, však postaví na stejnou úroveň opatrovníky a zástupce člena domácnosti, který bude taktéž ze zákona příjemcem důchodu.²⁶ Bohužel novela neřeší výplatu příspěvku na péči, u kterého podmínky zůstávají stejné. V praxi se zástupci můžou zatím potýkat s neznalostí právní úpravy, a tudíž hrozí riziko, že třetí osoby (například banky) nebudou zastoupení akceptovat. Zástupcům pak nezbývá nic jiného než mít po ruce rozsudek soudu k prokázání svých pravomocí.

Nevýhodou je samozřejmě také omezení oblastí, v nichž může zástupce jednat. Zejména tehdy, kdy je nutné kromě běžných záležitostí učinit i složitější právní jednání, bude potřeba se znovu obracet na soud k ustanovení opatrovníka. Lze však předpokládat, že takových právních jednání bude u většiny lidí minimum. Zejména u starších lidí či lidí s postižením žijících v rodině, která je podporuje, je toto opatření vhodným prostředkem, jak ochránit zájmy člověka bez zbytečného zásahu do jeho autonomie a důstojnosti.

¹³ §52 odst. 1 OZ.

¹⁴ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

¹⁵ Rittichová, B. a ostatní. *Analýza možnosti vytvoření institutu profesionálního opatrovníka a podpůrce v právním prostředí České republiky*. Praha: Liga lidských práv, 2014, s. 22, dostupná z: file:///C:/Users/durajova/Downloads/A4_analyza_tisk_III.pdf.

¹⁶ § 52 odst. 1 OZ.

¹⁷ § 34 odst. 7 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

¹⁸ § 49 odst. 1 a § 54 odst. 1 OZ.

¹⁹ Bilková, J. a ostatní. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 268. ISBN 978-80-7400-529-9.

²⁰ § 50 ZZŘ

²¹ § 33 ZZŘ

²² § 49 odst. 2 OZ

²³ Právní úprava kromě obvyklých náležitostí

(identifikace navrhovatele a dalších dotčených osob, popis toho, čeho se navrhovatel dožaduje, datum a podpis) nenařizuje, jak by měl návrh vypadat, může tedy jít i o návrh velice neformální.

²⁴ § 13 odst. 1 ZZŘ

²⁵ Soud má v řízení o svéprávnosti ze zákona vždy povinnost zkoumat, jestli není možné uplatnit jiná, méně restriktivní opatření.

²⁶ Zákon č. 460/2016.

OPATROVNICTVÍ

Ustanovení opatrovníka je většinou spojeno s omezením svéprávnosti, není tomu tak ale vždy. Kromě lidí omezených ve svéprávnosti může soud také ustanovit opatrovníka plně svéprávnému člověku k ochraně jeho zájmů, jmění nebo práv.²⁷ V tomto druhém případě člověk (podobně jako je tomu u zástupce z řad členů domácnosti) nepozbývá možnosti činit úkony i samostatně. Opatrovníka bez omezení svéprávnosti pak lze uplatnit zejména u lidí, kteří se fakticky nejsou schopni svým jednáním poškodit, jsou například upoutaní k lůžku, nejsou schopni ani jednoduchého úkonu nebo riziko, že budou jednat bez porady se svým opatrovníkem, je nízké. Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti se také často využívá u lidí, kteří přecházejí z pobytové sociální služby do komunity, zatím nemají vytvořené sociální vazby a potřebují podporu pro dobu tohoto přechodu.²⁸ Podmínky, jakož i povinnosti opatrovníka, jsou stejné bez ohledu na to, jestli je opatrovanec omezen ve svéprávnosti, nebo nikoliv.

OSOBA OPATROVNÍKA

Opatrovníkem může být jakákoliv dospělá svéprávná fyzická osoba, případně obec, ve které budoucí opatrovanec pobývá, nebo právnícká osoba zřízená touto obcí.²⁹ Primárně by soud měl respektovat přání člověka, kterému opatrovníka ustanovuje, tedy by měl ustanovit osobu, které zastupovaný důvěřuje.³⁰ Přitom tento nemusí vyjádřit svou vůli přímo v době řízení, soud může vycházet i z jeho předchozího předběžného prohlášení.³¹ Soud se může odchýlit od vůle člověka ve dvou případech. Za prvé, když je už v průběhu řízení jasné, že zájmy určené osoby jsou zjevně v rozporu se zájmy budoucího opatrovance³² (například pokud soud ustanovuje opatrovníka pouze pro nakládání s nemovitostí, kterou má určený opatrovník ve spoluvlastnictví, nebo pokud povolovaná osoba už v minulosti jednala proti zájmům budoucího opatrovance). Za druhé, pokud není ustanovení povoláního

Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti se také často využívá u lidí, kteří přecházejí z pobytové sociální služby do komunity, zatím nemají vytvořené sociální vazby a potřebují podporu pro dobu tohoto přechodu.

opatrovníka možné, například tehdy, kdy osoba určená v předběžném prohlášení mezitím zemřela nebo pozbyla schopnosti být opatrovníkem. Pokud si člověk opatrovníka sám neurčí nebo není možné jeho vůli respektovat, ustanoví soud jinou blízkou osobu nebo opatrovníka veřejného.³³

Opatrovník může být jen jeden, ve výjimečných případech (zejména pokud je správa majetku člověka příliš náročná), může soud jmenovat člověku kromě běžného opatrovníka ještě speciálního opatrovníka pro správu jmění.³⁴ Stejně jako zastoupení členem domácnosti, i opatrovnictví je vázáno na souhlas opatrovníka. Výjimkou je tzv. veřejný opatrovník, který se opatrovnictví vzdát nemůže.³⁵

ROZSAH OPATROVNICTVÍ

Opatrovník může člověka zastupovat pouze v oblastech, které soud explicitně určí v rozsudku. Ovšem i v rámci těchto oblastí mají pravomoci opatrovníka jisté zákonné limity. Některá právní jednání nemůže opatrovník učinit bez schválení soudem, resp. opatrovnickou radou (pokud je zřízena). Bez souhlasu soudu opatrovník nemůže změnit osobní stav opatrovance,³⁶ zavázat ho k plnění členu opatrovnické rady nebo jeho blízké osobě, nakládat s nemovitostmi či obchodním závodem, uzavřít smlouvu s opakujícím se plněním po dobu delší než 3 roky,³⁷ odmítnout dědictví nebo plnění z pozůstalosti, zavázat opatrovance k bezúplatnému plnění (kromě obvyklých darů), hospodařit s majet-

kem ve výši nad pětinasobek životního minima nebo poloviny celkového majetku opatrovance,³⁸ případně činit jinou neběžnou správu jmění.³⁹ Bez souhlasu opatrovnické rady pak nemůže opatrovník rozhodnout o změně bydliště opatrovance, o jeho umístění do ústavu, o zásahu do jeho integrity se závažnými následky a o hospodaření s částkou převyšující stonásobek životního minima nebo třetinu celkového majetku.⁴⁰ Opatrovnická rada si může navíc vymezit další oblasti, které budou podléhat jejímu souhlasu. Pokud opatrovnická rada není zřízena, i k těmto jednáním je potřeba souhlasu soudu.

Opatrovník nikdy nebude zastupovat opatrovance při jednáních osobní povahy, jako je uzavření či zánik manželství, výkon rodičovských práv a povinností, pořízení nebo odvolání závěti či prohlášení o vydědění.⁴¹ Samozřejmostí je, že opatrovník nemůže za opatrovance volit.⁴² Opatrovník také nemůže souhlasit se zásahem do tělesné nebo duševní integrity opatrovance, pokud s tím opatrovanec výslovně nesouhlasí nebo pokud nemůže dát souhlas a tento zásah není k jeho přímému prospěchu.⁴³ Souhlas opatrovníka s hospitalizací také nenahrazuje souhlas opatrovance. Pokud opatrovanec s hospitalizací nesouhlasí, vždy bude rozhodovat soud.⁴⁴

Nad rámec soudem určených oblastí právního jednání zákon ukládá další povinnosti vztahující se na všechny opatrovníky. Zejména má opatrovník povinnost udržovat s opatrovancem pravidelný kontakt a projevovat o něj zájem,⁴⁵ přičemž rozsah kontaktu musí odpovídat potřebám a přáním opatrovance. Každý opatrovanec je specifický, někomu bude stačit, aby se s opatrovníkem viděl jednou za měsíc, někdo bude mít potřebu podpory mnohem intenzivnější. Opatrovník se vždy musí zajímat o to, jak opatrovanec žije, dbát o jeho zdravotní stav a chránit jeho zájmy.⁴⁶ Má povinnost minimálně dohlédnout na to, aby měl opatrovanec kde bydlet, co jíst, aby jeho život odpovídal jeho schopnostem, přáním a představám,⁴⁷ případně mu zajistit náležitý

²⁷ § 465 odst. 1 OZ,

²⁸ Ústavní soud ve svých nálezech IV. ÚS 1580/16 a sp. zn. IV. ÚS 1584/16 zpochybnil, že by byl tento model vhodný jako dlouhodobé řešení.

²⁹ § 471 odst. 3 OZ.

³⁰ § 471 odst. 2 OZ.

³¹ V předběžném prohlášení si může člověk, jenž očekává, že v budoucnu nebude schopen za sebe rozhodovat nebo vyjádřit svoji vůli, určit svého budoucího opatrovníka. Předběžné prohlášení má podobnou formu jako závěť, lze jej tedy učinit u notáře nebo vlastnoručně

před svědky. Více k předběžnému prohlášení najdete v § 38–44 OZ.

³² § 437 odst. 1 OZ.

³³ § 471 odst. OZ.

³⁴ § 464 odst. 1 OZ.

³⁵ § 471 odst. 3 OZ.

³⁶ Změnou osobního stavu může být například změna jména nebo určení otcovství, případně změna bydliště opatrovance.

³⁷ Právě proto, aby smlouvy nemusely být schvalovány soudem, některé sociální služby umožňují jejich uzavírání jen na kratší dobu.

³⁸ § 483 OZ.

³⁹ § 461 odst. 1 OZ.

⁴⁰ § 480 OZ.

⁴¹ § 458 OZ.

⁴² Viz § 19 odst. 1 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a obdobně ostatní volební zákony.

⁴³ § 93 OZ.

⁴⁴ § 75 odst. 1 ZZR.

⁴⁵ § 466 odst. 1 OZ.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ § 467 odst. 2 OZ.

dohled, pokud je to nezbytné. Náležitým dohledem se přitom nemyslí nepřetržitý a bezprostřední dohled „na každém kroku“, ale vytvoření podmínek pro to, aby si člověk sám nezpůsobil újmu na zdraví či životě.⁴⁸ Samozřejmě se neočekává, že opatrovník bude saturovat veškeré potřeby opatrovance osobně. Může k tomu využít sociální a zdravotní služby, případně jiné typy služeb veřejnosti.

Opatrovník je také omezen způsobem, jakým smí činit rozhodnutí za opatrovance. Stejně jako zástupce z okruhu domácnosti musí opatrovník jednat primárně spolu s opatrovancem,⁴⁹ pokud to není možné, postupuje v souladu s jeho vůlí a přáními.⁵⁰ Odchýlit se od jeho přání může jen tehdy, pokud by naplnění bylo zjevně nerozumné (například by si opatrovanec přál prodat dům, ve kterém bydlí a neměl by patřičnou náhradu),⁵¹ případně pokud názor opatrovance nelze zjistit. V těchto případech pak musí opatrovník postupovat v zájmu opatrovance.⁵² Kromě toho má však opatrovník i povinnost vysvětlovací, musí opatrovanci vysvětlit srozumitelným způsobem povahu rozhodnutí, které se chystá učinit, a jeho následky.⁵³

VÝHODY A NEVÝHODY OPATROVNICTVÍ

Největší výhodou opatrovnictví je široký rozsah oblastí, ve kterých může opatrovník člověka zastoupit. Pomocí opatrovnictví lze řešit situaci zastupovaného mnohem komplexněji, není potřeba (tak jako je tomu u zástupce z řad domácnosti) řešit specifické situace dalším opatřením, plnou mocí či speciálním opatrovníkem. Na druhou stranu právě proto jsou na opatrovníka kladeny mnohem větší nároky a jeho jednání je pod neustálou kontrolou. Jednou ročně musí zasílat opatrovníckému soudu přehled týkající se hospodaření s majetkem opatrovance, navíc další dohled může provádět opatrovníká rada, pokud je zřízena.

Opatrovník má mnohem více pravomocí než zástupce z řad domácnosti, má však i více odpovědnosti a zákonných povinností. Musí s opatrovancem udržovat kontakt, musí s ním konzultovat veškeré kroky a v případě nikoliv běžných jednání žádat schválení od soudu či opatrovnícké rady. Kromě toho se musí starat o zdraví a sociální zajištění opatrovance, zastupovat ho v případných soudních ří-

zeních a při jednání s úřady. U veřejného opatrovnictví podléhá pověřený zaměstnanec navíc dalším povinnostem vyplývajícím z jeho zaměstnání.

Celkově je právní úprava opatrovnictví mnohem podrobnější než úprava zastoupení členem domácnosti, což může přispívat k větší jistotě. Řešena je také otázka přechodu opatrovnictví v případě smrti nebo odvolání opatrovníka. V těchto případech člověk nezůstane osamocen, opatrovnictví automaticky přejde na veřejného opatrovníka do doby, než soud jmenuje opatrovníka nového.⁵⁴

Celkově je výkon opatrovnictví mnohem formálnější, výběr opatrovníka provádí soud⁵⁵ a soudní řízení může trvat i několik měsíců. Protože opatrovnictví je náročnější na výkon a na opatrovance jsou kladeny vyšší požadavky, soud může rozhodnout o tom, že neustanoví opatrovníkem osobu, která by jinak mohla být zástupcem z řad domácnosti.

Opatrovník nikdy nebude zastupovat opatrovance při jednáních osobní povahy, jako je uzavření či zánik manželství, výkon rodičovských práv a povinností, porčení nebo odvolání závěti či prohlášení o vydědění. Samozřejmostí je, že opatrovník nemůže za opatrovance volit. Opatrovník také nemůže souhlasit se zásahem do tělesné nebo duševní integrity opatrovance, pokud s tím opatrovanec výslovně nesouhlasí.

*Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti je obzvláště výhodné u lidí, u nichž se nepředpokládá, že se jejich stav může změnit, a to proto, že zde zákon nevyžaduje pravidelný soudní přezkum.*⁵⁶ Není tudíž nutné podstupovat další znalecké zkoumání a soudní řízení, které může být pro opatrovance obtěžující.

Pokud je opatrovnictví spojeno s omezením svéprávnosti, může to opatrovanec brát úkorně, a to se může podepsat na jeho spolupráci s opatrovníkem. V takových případech pak zjišťování vůle opatrovance, jakož i naplňování povinností opatrovníka bude mnohem náročnější.

ZÁVĚR

Je nutno dodat, že zastoupení členem domácnosti a opatrovnictví zdaleka nejsou jedinými způsoby zastoupení do-

spělé osoby při jednání. Pokud je člověk schopen sám platně projevit svoji vůli, může udělit plnou moc jinému člověku k zastupování u jednoho nebo více úkonů, k zabezpečení svého majetku do budoucna může využít například institutu svěřeneckého fondu,⁵⁷ případně se může jiná osoba stát zvláštním příjemcem důchodu či dávek, a to i bez výslovného jednání zastupovaného. Pokud není zastoupení nezbytné, může člověk pouze uzavřít dohodu o nápomoci nebo rozhodnout o své budoucnosti v dříve vysloveném přání⁵⁸ nebo předběžném prohlášení.⁵⁹

Konečný výběr opatření k podpoře konkrétního člověka bude vždy záviset na schopnostech či míře postižení člověka, jakož i na kontextu, ve kterém právně jedná, resp. nejedná. Soudy by měly přistupovat k ustanovení opatrovníka a k omezení svéprávnosti jen v nezbytných případech, to znamená tehdy, když

je vysoké riziko, že se člověk svým jednáním poškodí, resp. tento člověk není schopen jednat ani s podporou. Omezení svéprávnosti by taktéž mělo být platné jen po nezbytnou dobu a v případě, že opatrovanec nabyde nové kompetence nebo je obnovena jeho přirozená podpora, by měl také opatrovník podat návrh na navrácení jeho svéprávnosti, ať už částečně, nebo úplně. V ostatních případech, kterých bude většina, by měla postačovat méně omezující opatření včetně zastoupení členem domácnosti. Do budoucna by mělo v rámci implementace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením postupně omezení svéprávnosti z právní úpravy úplně zmizet a mělo by být plně nahrazeno novými instituty podporovaného rozhodování. ■

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, č. j. 25 Cdo 552/2014.

⁴⁹ § 469 odst. 2 OZ.

⁵⁰ § 467 odst. 1 OZ.

⁵¹ § 467 odst. 2 OZ.

⁵² § 467 odst. 1.

⁵³ § 466 odst. 2.

⁵⁴ § 468 OZ.

⁵⁵ § 471 OZ.

⁵⁶ Srov. § 59 OZ.

⁵⁷ § 1448 a násl. OZ.

⁵⁸ § 39 a násl. zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

⁵⁹ § 38 a násl. OZ.

Uživí nás země?

Roste počet obyvatel a ozývají se obavy podobné těm, které kdysi vyslovil Malthus¹. V novinách se dočítáme, že zeměkoule „praská ve švech“. Přibývá tolik lidí, že je Země neuživí². Vojtěch Wolf konstatuje, že podle dlouhodobých projekcí vzroste počet obyvatel ze 7 500 milionů lidí v roce 2017 na 11 184 milionů v roce 2100, tedy o téměř 15 procentních bodů. Zdá se, že nejvíce poroste obyvatelstvo v méně rozvinutých zemích Afriky a Latinské Ameriky.

Text: prof. JUDr. Igor Tomeš, CSc., profesor sociální politiky, evropského a českého sociálního práva a sociální správy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Podle Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations. World Population Prospects, 2006:

V roce 1900 měla Afrika 133 milionů obyvatel, Asie 946 milionů, Evropa 408 milionů, Latinská Amerika (včetně Karibiku) 74 milionů a Severní Amerika 82 milionů obyvatel.

V roce 2007 žilo v Africe 750 milionů obyvatel, v Asii 4,030 miliard, v Evropě 700 milionů, v Latinské Americe a Karibiku 572 milionů, v Severní Americe 339 milionů.

V roce 2050 se předpokládá, že bude žít v Africe 1,997 miliard obyvatel, v Asii 5,226 miliard, v Evropě 664 milionů, v Latinské Americe a Karibiku 769 milionů a v Severní Americe 445 milionů.

Z uvedených čísel lze usoudit, že počet obyvatelstva v Evropě poklesne, zatímco v Asii a Africe prudce vzroste.

Jak demografové, tak OSN, EUROSTAT³ i ČSÚ nás dlouhodobě a pravidelně informují o poklesu natality původního obyvatelstva, kterou v Evropě zatím stabilizuje růst počtu obyvatelstva z řad migrantů, kteří mají více dětí. Z těchto údajů je patrné, že míra porodnosti v ČR dlouhodobě klesá. Na počátku 90. let byl počet narozených dětí vyšší než 120 tisíc. V roce 2012 se živě narodilo 108,6 tisíce dětí. Podobný vývoj můžeme sledovat i na ukazateli míry plodnosti. V roce 2012 byla úhrnná míra plodnosti v ČR na úrovni 1,45. V roce 1992 to bylo 1,72. Prosté míry reprodukce 2,1 dítěte na ženu dosahovala plodnost na našem území naposledy v 70. letech.⁴

Změny v uvedených ukazatelích souvisejí s širšími změnami reprodukčního

chování obyvatel Česka, jako např. s odkládáním zakládání rodiny do pozdějšího věku, snižováním počtu vícečetných rodin nebo nárůstem počtu domácností tzv. singles a lidí, kteří zůstávají dobrovolně bezdětní.

V roce 2050 se předpokládá, že bude žít v Africe 1,997 miliard obyvatel, v Asii 5,226 miliard, v Evropě 664 milionů, v Latinské Americe a Karibiku 769 milionů a v Severní Americe 445 milionů. Z uvedených čísel lze usoudit, že počet obyvatelstva v Evropě poklesne, zatímco v Asii a Africe prudce vzroste.

Vedle poklesu počtu živě narozených dětí bude demografickou strukturu měnit i stárnutí obyvatelstva. Tím v české populaci poklesne podíl výdělečně činných obyvatel. Jde o výrazné změny, které lze označit za demografickou revoluci vyvolanou radikálními ekonomickými a politickými procesy ve světě a růstem kvality života a zdravotní péče ve vyspělých státech, dále rozevíráním nůžek mezi bohatými a chudými zeměmi i uvnitř jednotlivých zemí.

Přestože českou vládu zajímá především pomoc rodinám, kterou proklamuje ve svém programovém prohlášení, můžeme s ohledem na trendy ve vyplacených rodinných dávkách říci, že ve výsledku

se prostřednictvím dávky směřované na „všechny děti“ bez ohledu na účelové chování či jednání určitých skupin rodičů, dochází k potvrzení tohoto chování. Dávky se vyplácejí jako posílení příjmu prostřednictvím státní sociální podpory a případně pomoci v hmotné nouzi. Nehledí se na to, zda tyto peníze jsou státem vynakládány s definovaným cílem. To znamená opak toho, že finanční prostředky jsou využívány v souladu s účelem, který stanoví podmínky nároku na dávku. V případě plošného vyplácení pak nastává paradoxní jev: jsou-li podporovány všechny rodiny stejně, pak dostávají všichni menší částky, které pro středně až vysoko příjmové nic neznamenají a pro chudé jsou nedostatečné.

V ČR by nás měly především zajímat sociální důsledky stárnutí obyvatelstva. O stárnutí obyvatelstva jsme již psali v č. 5/2016, ale připomeňme si některé myšlenky, které s tématem souvisí: Český statistický úřad nás informuje o tom⁵, že ve srovnání s průměrnou délkou života v roce 2000 se v roce 2014 průměrná délka života prodloužila u mužů o 4,2 let a u žen o 3,4 roku, tedy o 7 měsíců ročně. V roce 2010 šedesátí pětiletí představovali 15,5 % obyvatelstva, vloni už 18 %, tedy za 5 let nárůst o 3,5 procentních bodů. V roce 2014 očekáváme, že se šedesátí pětiletí muži dožijí v průměru 75,8 roku, ženy 80,6. Ve srovnání s dosavadními trendy je to neobvykle rychlé tempo prodloužování lidského věku.

Prodloužováním lidského věku spolu s poklesem natality bude ubývat výdělečně činných, kteří odvodem daní budou přispívat na rostoucí sociální náklady 21. století. Už teď nám ubývá pracovních sil a podnikatelé volají po emigrantech z Ukrajiny, i když mohou získat pracovní síly z Rumunska a Bulharska, tedy zemí EU. Pracovníci z Ukrajiny jsou spolehlivější a pracovitější. Avšak zahraniční politika ČR jim vízovou politikou brání v práci v ČR. Nedávný nápad s tzv. modrými kartami pro kvalifikované cizince z třetích zemí se neosvědčil a potichu zanikl. Naše vláda si zatím neuvědomuje to, co si uvědomují podnikatelé. Předseda jedné z jejich komor Vladimír Dlouhý vidí jako možné řešení posílení vzdělávacích

¹ Reverend Thomas Robert Malthus (1766–1834) byl anglický ekonom a anglikánský pastor, který se nejvíce proslavil svou teorií o růstu populace, jež se po něm nazývá malthusianství nebo malthusianismus.

Předpokládal, že exponenciální nárůst obyvatelstva bude v každé populaci neúnosný, takže druh samotný bude strádat nedostatkem potravin.

² WOLF, Vojtěch, Zeměkoule praská ve švech,

in Lidové noviny, 29. 7 2017, str. 7.

³ EU Regulation (EC) No 223/2009.

⁴ Podle DENÍKU, vydávaném Cevro, 13. 5. 2014.

⁵ Statistická ročenka ČR 2015.

aktivit. Pravděpodobně vychází z německé studie⁶ Spolkového úřadu pro migraci a uprchlíky, ze které vyplývá, že jen 26 % jsou lidé do 22 let a 32 % jsou lidé starší 42 let. Nejvíce starších lidí požádalo o azyl z Íránu, Srbska a Makedonie. Nejvíce mladých lidí požádalo o azyl z Eritrei a Afghánistánu, tedy ze zemí s nízkou úrovní obecného vzdělání, a velké počty (okolo 25 %) přichází do Německa ze Sýrie, Albánie, Kosova, Pákistánu a Iráku, kde je vzdělanost o něco lepší, ale ne srovnatelná s evropskými zeměmi. V roce 2015 se zkoumalo i nejvyšší dosažené vzdělání azylantů v Německu. Nejvyšší vzdělání měli Íránci, z nichž mělo 75 % ukončené vysokoškolské nebo středoškolské vzdělání. Na opačném pólu byli Afgánci, Iráčané, Kosované, Pákistánci a Srbové jen se základním vzděláním nebo bez jakéhokoliv vzdělání.

Podle Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky⁷ byl rok 2015 rekordní v počtu uprchlíků na světě. Bylo jich 65,3 milionu. Na útěku z domova je podle statistiky jeden člověk ze 113. V porovnání s rokem 2014 jde o nárůst téměř o deset procent. Musíme souhlasit s Vladimírem Dlouhým⁸, že dříve či později tu uprchlíci budou. Evropský prostor se bude vyvíjet, bude tu vyspělá technická a sociální infrastruktura, fungující národní hospodářství, tedy vše co v Africe a Asii chybí.

Imigranti z Afriky a Asie zpočátku rozmnoží naši populaci, stabilizují naši natalitu, ale také zestárnou a budou chtít starobní důchody. Evropský populační problém jen odsunou, ale nevyřeší.

Vraťme se k základní otázce: Měl Malthus pravdu, když předvídal, že země rostoucí populaci lidí neuživí? Podle zprávy

populační komise OSN by při současné úrovni porodnosti mělo na Zemi žít za tři století těžko představitelných 134 miliard lidí; to však zpráva považuje za nereálné.

Dávalo by to Malthusovi za pravdu? Asi ne, protože lidé při současném technickém vývoji umí z přírody vytěžit více než za Malthusových časů. Když si uvědomíme, jak se dnes „krmí“ kosmonauti na dlouhých letech, pak zřejmě nastává čas, o kterém se Malthusovi v 18. století nemohlo ani zdát.

Nás však zajímá doba daleko bližší. Zajímá nás, jak změny v demografii a migrace ovlivní sociální práci. Je totiž pravděpodobné, že visegradské země budou muset dříve či později ustoupit tlaku orgánů EU a přijmout své kvóty ilegálních migrantů z Itálie a Řecka. ČR pro ně není cílovou zemí, a proto lze očekávat, že budou pokračovat dál do západních zemí EU. Avšak vycházíme z toho, že v ČR zůstanou. Pobydou si nějaký čas v táborech, kde budou prověřováni, ale dříve či později, a budou-li uznáni jako azylanti, se objeví mezi naším obyvatelstvem. V táborech se pravděpodobně naučí česky, ale bude jim chybět kvalifikace potřebná na českém pracovním trhu. Budou potřebovat sociální informace, budou jim chybět návyky, které jim umožní žít s českým obyvatelstvem, budou konfrontováni s xenofobií některých našich spoluobčanů. S tím vším budou muset sociální pracovníci a sociální služby počítat. Již teď existují sociální služby, které pomáhají cizincům, ale zatím převážně těm evropským, např. Ukrajincům. S Afričany to bude obtížnější. Víím, o čem píš, protože jsem mezi nimi rok pracoval jako mezinárodní expert a jsem připraven specializovaným sociálním službám a pracovníkům poradit. ■

INZERCE

Huntingtonova choroba Péče o pacienta

Společnost pro pomoc při Huntingtonově chorobě zajišťuje pro poskytovatele pobytových sociálních služeb přednášku o Huntingtonově chorobě a specifikách péče o pacienty s Huntingtonovou chorobou.

- Přednáška:
- je akreditovaná
 - přímo ve vašem zařízení
 - je zcela zdarma

V případě zájmu nás prosím co nejdříve kontaktujte.

Společnost pro pomoc
při Huntingtonově chorobě z.s.
Velké náměstí 37, 500 01 Hradec Králové
tel.: +420 723 349 327
e-mail: zdenka.vondrackova@seznam.cz
www.huntington.cz
prednasky.huntington.cz

S finanční podporou Ministerstva zdravotnictví ČR,
Rozvojové projekty zdravotní péče v roce 2017, projekt
Vzdělávání zdravotnických pracovníků o specifikách péče
o pacienty s Huntingtonovou chorobou

⁶ HOUD Přemysl, Německo, desatero žadatelů o azyl, in Lidové noviny, 18. 6. 2016, str. 15.

⁷ Hospodářské noviny ze dne 21. 6. 2016, str. 3.

⁸ DLOUHÝ Vladimír, Dříve či později tu uprchlíci budou, in Lidové noviny, 2. 1. 2016, str. 13.

INZERCE

Chci zůstat doma

Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR vydává brožuru **Chci zůstat doma** určenou zejména seniorům a jejich blízkým, kterým přináší stručný a praktický návod na to, jak postupovat v situaci, kdy již potřebují péči druhé osoby či jsou sami těmi, kteří péči budou poskytovat.

V brožurě naleznete např. odpovědi na otázky:

Na jaké dávky mám nárok?

Jaké služby mohu využít a přitom zůstat doma?

Na koho se mohu obrátit s případnými problémy?

Brožuru získáte u svých praktických lékařů a na městských úřadech.

Vznik příručky byl podpořen z dotačního titulu MPSV ČR Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností.

Zdarma ke stažení na www.apssc.cz v menu Nabízíme.

seni

Inkontinence pod kontrolou

SENI CARE – KOMPLEXNÍ PÉČE O SUCHOU A CITLIVOU POKOŽKU

JEMNÉ ČIŠTĚNÍ

REGENERACE A AKTIVACE

ÚČINNÁ OCHRANA

SENI INKONTINENCE POD KONTROLOU

LEHKÁ INKONTINENCE

STŘEDNÍ INKONTINENCE

TĚŽKÁ INKONTINENCE

Veřejná služba pomáhá i v sociální oblasti

Úřad práce ČR

V únoru letošního roku došlo ke znovuzavedení veřejné služby. Jejím smyslem je vrátit dlouhodobě nezaměstnané do běžného života, tedy jim umožnit oživení pracovních návyků nebo jejich získání, zapojit se do kolektivů, kde by případně mohli získat práci, a tím pádem jim usnadnit vstup na trh práce.

Text: PhDr. Kateřina Sadílková, MBA,
generální ředitelka ÚP ČR

Dobrovolná veřejná služba (vykonaná v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci) je jen jednou ze všech možných aktivit, které se započítávají uchazeči o zaměstnání. Dalšími jsou účast na projektech organizovaných ÚP ČR včetně specifických partnerských projektů, poradenské aktivity, samostatná výdělečná činnost, pracovní či obdobný vztah vykonávaný alespoň 20 hodin měsíčně apod. Dále je za aktivního považován i příjemce dávky, jenž má nárok na podporu v nezaměstnanosti či podporu při rekvalifikaci. Pokud vykonavatel vykoná 30 hodin veřejné služby v měsíci, bude mu částka na živobytí zvýšena o polovi-

nu rozdílu mezi životním a existenčním minimem (nyní 605 Kč). V tomto ohledu tedy skutečně záleží hlavně na samotném uchazeči o zaměstnání a jeho snaze vstoupit na trh práce. Ustanovení o snížení částky na živobytí se nevztahuje na některé skupiny klientů ÚP ČR. Jde o osoby starší 68 let, poživitele starobního důchodu, invalidní ve II. a III. st. nebo třeba nezaopatřené děti.

Řada lidí si pod pojmem veřejná služba představuje především nezaměstnané v zářivě zelených nebo oranžových vestách, kteří uklízejí chodníky, sekají trávu nebo zastřihávají živé ploty. Je pravdou, že momentálně tvoří údržba a úklid veřejných prostranství větší část z nabízených pozic, ale jsou i další činnosti, které je možné v rámci veřej-

né služby vykonávat. A nutno říci, že velmi často se mohou stát až posláním. Tak například pomocné činnosti, které lidé vykonávají při poskytování sociální péče (při ambulanci a terénní sociální službě, poradenských či pečovatelských službách pro seniory a osoby se zdravotním postižením) nebo ve zdravotnických zařízeních. Právě tyto oblasti nabízejí celou řadu možností, jak se dlouhodobě nezaměstnaný uchazeč může zapojit do kolektivu, zajistit si sociální kontakt s okolím a ještě získat pocit, že je někomu opravdu užitečný.

Úřad práce ČR i nadále aktivně oslovuje (a to i opakovaně) subjekty, které mohou veřejnou službu, a tedy činnosti ve veřejném zájmu zabezpečit. Jde zejména o města, obce, školy a školská zařízení, církevní organizace, neziskové společnosti, poskytovatele sociálních služeb, komunitní centra atd. Ke konci června evidoval celkem 10 553 pozic. Dosud na veřejnou službu nastoupilo nebo v nejbližší době nastoupí 4 882 klientů ÚP ČR. ■

INZERCE

NOVINKA

Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky vydává novou odbornou publikaci

Když do života vstoupí demence

aneb Praktický průvodce péčí o osoby s demencí nejen v domácím prostředí

Marcela Hauke a kolektiv

Kniha je ojedinělá svým komplexním přístupem k problematice péče o osoby s demencí v domácím prostředí. Reaguje na potřeby pracovníků a pečujících osob, kteří se profesně nebo osobně setkávají s člověkem s demencí ve stále větší míře.

Kniha tak zpracovává téma čtivým způsobem z pohledu sociálního, zdravotního, právního, ale i obyčejného lidského. Odpovídá na spoustu otázek, ale další otázky rovněž klade. Nevyhýbá se ani problémovým situacím, na které nelze najít jednoznačné řešení. Autoři rovněž poukazují na další problémy, které je potřeba řešit v celospolečenské diskuzi. Kniha se tak stává průvodcem při péči o osoby s demencí.

Objednávejte na:

Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, Vančurova 2904, 390 01 Tábor,
tel./fax: 381 213 332, e-mail: marketing@apsscr.cz, <http://shop-apsscr.alvepi.com/>

Cena: 349 Kč

Členové APSS ČR:
279 Kč

„Naše služby jsou ušity na míru poskytovatelům sociálních služeb.“

BDO je dvorním dodavatelem služeb GDPR pro členy Asociace poskytovatelů sociálních služeb

Přenechte starosti v oblasti GDPR nám. Vyvinuli jsme pro Vás nákladově efektivní „obranný mechanismus“, který komplexně řeší problematiku GDPR.

Jsme pojištěni proti případným škodám - s námi Vám sankce nehrozí!

Pro členy Asociace poskytovatelů sociálních služeb nabízíme cenově výhodné služby.

KONTAKTY

Miroslav Kvapil
Senior Manager
Mobil: +420 734 647 700
miroslav.kvapil@bdo.cz

BDO Advisory s.r.o.
Karolinská 661/4
186 00 Praha 8
Tel.: +420 227 031 495

Audit | Daně | Poradenství
www.bdo.cz

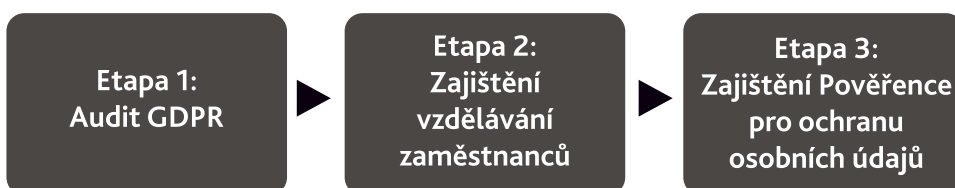
GDPR BEZ STAROSTÍ

Evropský parlament přijal nové nařízení, tzv. **obecné nařízení o ochraně osobních údajů (General Data Protection Regulation, „Nařízení GDPR“)**, které zásadním způsobem změní evropskou legislativu v oblasti ochrany osobních údajů.

Pro všechny subjekty, které spravují a zpracovávají osobní údaje občanů EU, znamená Nařízení GDPR vznik nových povinností v souvislosti se zvýšením ochrany a práv občanů EU. Nařízení nabude účinnosti 25. 5. 2018.

Jednou ze změn, které Nařízení GDPR přináší je významné zvýšení sankcí za porušení nové právní úpravy, a to až do výše 4 % celosvětového obratu či 20 mil. EUR.

Jak Vám můžeme pomoci?

Audit GDPR

V rámci Auditů GDPR realizujeme veškeré analytické a návrhové práce vztahující se k Nařízení GDPR. Výstupem Auditů GDPR je zpráva nezávislého auditora o ověření shody požadavků Nařízení GDPR s vnitřním fungováním organizace.

Audit GDPR představuje rozdílovou analýzu, při které jsou identifikovány oblasti, jež jsou v rozporu s požadavky Nařízení GDPR a související rizika. Společně s identifikací rizik a jejich závažnosti je součástí Auditů GDPR také návrh konkrétních optimalizačních opatření.

Zajištění vzdělávání zaměstnanců

Zajistíme, aby byli Vaši zaměstnanci proškoleni v oblasti správy a zpracování osobních údajů. Naše školení je akreditováno Ministerstvem práce a sociálních věcí. Nabízíme:

- ▶ E-learning
- ▶ Prezenční kurz

Výstupem z obou kurzů je certifikát o absolvování, který obdrží každý účastník kurzu.

Zajištění Pověření pro ochranu osobních údajů

Jednou ze změn spojených s Nařízením GDPR je vznik povinnosti zřídit roli Pověření pro ochranu osobních údajů, Potřebnost zajištění Pověření pro ochranu osobních údajů vyplývá ze závěrů Auditů GDPR. Náš pověřenec pro Vás zajistí:

- ▶ Průběžné zajištění souladu Nařízení GDPR
- ▶ Implementaci navržených opatření
- ▶ Komunikace s dozorovým orgánem
- ▶ Konzultace pro zaměstnance pro oblast GDPR

Neziskový sektor v roce 2016: dařilo se mu, je ale potřeba dbát na zvýšení důvěryhodnosti

Český neziskový sektor si v očích veřejnosti v minulém roce pohoršil, a to i přesto, že se v tomto odvětví neudály žádné zásadní změny. Vyplyvá to z analýzy Americké agentury pro mezinárodní rozvoj (USAID), jejímž partnerem v České republice je Asociace veřejně prospěšných organizací ČR (AVPO ČR) a který podává zprávu o stavu neziskového sektoru ve 29 evropských a asijských státech.

Text: AVPO

„Neziskový sektor vznikl v České republice až po roce 1989 a je pro nás pozitivní, že se neustále posouvá vpřed, profesionalizuje se a je srovnatelný se západními zeměmi, kde má mnohaletou tradici. Ze zkoumaných států, ze kterých je Česká republika tím nejzápadněji položeným, jsme na čtvrtém místě za Estonskem, Polskem a Litvou. Nejsme na tom ve srovnání s ostatními vůbec špatně, ale rozhodně máme ještě hodně práce před sebou,“ říká k výsledkům Marek Šedivý, prezident AVPO ČR.

STÁTNÍ CÍLE PRO NEZISKOVÝ SEKTOR SE DAŘÍ AŽ NA LEGISLATIVNÍ ZMĚNY NAPLŇOVAT

Tuzemskému neziskovému sektoru se dle zprávy daří dodržovat cíle, které mu vytyčila státní politika pro období 2015–2020. Patří mezi ně například intenzivnější spolupráce s Radou vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO) či zefektivnění sběru dat a informací o neziskovém sektoru včetně rozvoje firemní filantropie. Pouze malý pokrok byl však zaznamenán v legislativě, jako je například zákon o statutu veřejné prospěšnosti a dlouho očekávaný zákon o sociálním podnikání. Vláda se navíc rozhodla nepokračovat v přípravě zákona o dobrovolnictví.

NÍZKOU DŮVĚRY V NEZISKOVÉ ORGANIZACE ZPŮSOBUJÍ I NĚKTEŘÍ POLITICI A MÉDIA

Nestátní neziskové organizace se v uplynulém roce věnovaly i řadě kontroverzních témat, například imigrační nebo zahraniční politice. I kvůli tomu se začala objevovat ze strany politiků, vládních úředníků i veřejnosti kritika, která má za důsledek pokles důvěry v celý tento sektor. Přispěl k tomu i fakt, že některá média, členové parlamentu a prezident

šířili názor, že neziskové organizace užívají veřejných zdrojů k lobbování za vlastní zájmy spíše než k práci pro veřejné blaho.

I podle Centra výzkumu veřejného mínění klesá důvěra v neziskové organizace. Po relativně stabilním období od roku 2008 do roku 2014 spadla v roce 2015 míra důvěry pod hranici 40 %, kde zůstala i během roku 2016. Dle názoru expertů na neziskový sektor si veřejnost nyní nejvíce váží těch nevládních neziskových organizací, které zná z médií či jejich lokálního působení.

„V České republice existuje přes sto tisíc neziskových organizací, politicky zaměřených je z nich naprosté minimum. Bohužel, v dnešní době je trendem vše zjednodušovat a jeden případ, se kterým osobně třeba nesouhlasím, vztahovat na celý trh. Podobné je to i u nepoctivého chování neziskovek, které se objevuje v jednotkách případů ročně, ale právě ty pak bývají díky médiím nejvíce vidět,“ doplňuje k důvěře společnosti Marek Šedivý z AVPO ČR, která koordinuje hodnocení v ČR a je také správcem Značky spolehlivosti pro neziskové organizace.

VEŘEJNÉ DOTACE A EU JSOU HLAVNÍM ZDROJEM FINANČÍ PRO NEZISKOVÉ ORGANIZACE

Většina neziskových organizací zůstává stále závislá na jednom hlavním zdroji financování, přičemž se nejčastěji jedná o veřejné dotace nebo fondy EU. Podle dat získaných RVNNO bylo v roce 2015 nestátním neziskovým organizacím poskytnuto formou dotace 16,5 miliardy korun, jedná se o 20% nárůst oproti roku

V České republice existuje přes sto tisíc neziskových organizací, politicky zaměřených je z nich naprosté minimum.

2014. Z této celkové částky pocházelo téměř 10 miliard korun ze státního rozpočtu, přes 2 miliardy korun z krajských rozpočtů včetně hlavního města Prahy a téměř 4 miliardy korun z obecních rozpočtů (mimo Prahy). Necelou miliardu korun pak neziskové organizace získaly ze státních fondů ČR.

DÁRCOVSTVÍ A DOBROVOLNICTVÍ JE V ČR NA VZESTUPU, PŘESTO JE STÁLE PROSTOR KE ZLEPŠENÍ

Stále více neziskových organizací se zaměřuje také na individuální a firemní dárcovství nebo sociální podnikání. „V online prostředí sledujeme významný nárůst dárcovství, který souvisí s rozvojem možností pro dárcy, jak snadno, rychle a bezpečně pomoci dobré věci. Jedním z důvodů nárůstu zájmu je bezesporu takzvaný peer to peer fundraising. Jde o dárcovské výzvy typu – letošní narozeniny nechci dárky, podpořte se mnou dobrou věc,“ říká Lukáš Hejna z Darujme.cz.

Tuzemské organizace se také loni poprvé oficiálně zapojily do celosvětové akce s názvem „Giving Tuesday“. Ambasadorem tohoto svátku dárcovství a dobrovolnictví pro ČR se stala Asociace společenské odpovědnosti. „Během roku 2016 bylo do Giving Tuesday po celém světě zapojeno více než 50 tisíc organizací z 98 zemí světa, ať již s finanční podporou potřebným, dobrovolnictvím nebo charitativní kampaní za sociální téma,“ uvádí Lucie Mádlová, výkonná ředitelka Asociace společenské odpovědnosti.

Vedle jednorázových akcí si neziskové organizace postupně budují i komunitu pravidelných dárců. Podle údajů World Giving Index uvedlo 23 % respondentů, že v roce 2015 pravidelně přispívali na charitu, v roce 2014 jich bylo 20 %. Stejný zdroj uvádí i zvýšení zájmu Čechů o dobrovolnictví. Předsedkyně Toulcova dvora Lenka Skoupá k tomu doplňuje: „Zájem o dobrovolnictví v neziskových organizacích v ČR roste, na spokojenost nebo pýchu je to málo. Česká republika si sice od loňska polepšila o 9 míst v žebříčku World Giving Index, přesto jsme až na samém konci žebříčku – na 121. místě ze 140.“

www.avpo.cz ■

ASOCIACE POSKYTOVATELŮ
SOCIÁLNÍCH SLUŽEB ČR

Nakupujte odbornou literaturu v našem e-shopu!

Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR

Když do života vstoupí demence
aneb
Praktický průvodce péčí
o osoby s demencí nejen
v domácím prostředí

Sociální služby I
Užitečné informace
pro manažery

**Mami,
kdy už konečně
umřeš?**

**100 chyb
při péči
o lidi s demencí**

**Umění úspěšné
komunikace**
Jak správně naslouchat,
řešit konflikty a mluvit
s druhými lidmi

**Zábavné
kvízy
pro každý věk**

www.apsscr.cz, menu Nabízíme

Projekty MPSV zaměřené na sociální práci

Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení, konkrétně oddělení koncepce sociální práce a vzdělávání v současné době realizuje dva systémové projekty, které se zaměřují na podporu výkonu činností sociální práce, včetně zvyšování kvality a efektivity jejího výkonu, na zvýšení pozitivního mediálního obrazu sociální práce a sociálních pracovníků a její osvětu. Výstupy projektů budou také využity pro koncepční a metodické potřeby MPSV. Projekt „Profíci II“ bude realizován do roku 2020 a projekt „Systémová podpora sociální práce v obcích“ bude realizován do roku 2019. Oba projekty nabízejí mnoho zajímavých a přínosných aktivit, sledujte proto jejich webové stránky a uvítáme vaši aktivní účast.

Text: Mgr. Andrea Faltysová, DiS., MBA,
Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

SYSTÉMOVÁ PODPORA SOCIÁLNÍ PRÁCE V OBCÍCH

SYSTÉMOVÁ PODPORA PROFESIONÁLNÍHO VÝKONU SOCIÁLNÍ PRÁCE II (PROFÍCI II)

Cíl projektu: Podpora odborných kompetencí sociálních pracovníků, pozitivní medializace sociální práce, osvěta sociální práce, podklady pro metodickou a koncepční činnost MPSV.

Akce 2017:

Březen – Konference u příležitosti Světového dne sociální práce.

Září – Podzimní škola sociální práce zaměřená na témata profesní identita a profesní růst, kvalita a efektivita v sociální práci (pětidenní akce).

Listopad – Odborný seminář zaměřený na aktuální témata v oblasti sociální práce v ČR.

Akce 2018:

Březen – Konference u příležitosti Světového dne sociální práce a Ocenění sociálních pracovníků, TV spoty a rádio spoty.

Květen – Jarní škola sociální práce (pětidenní akce).

Publikace: Sešity sociální práce Zahraniční studijní cesty na Slovensko a do Velké Británie; plakáty sociální práce a sociální pracovníci.

Odborné články: elektronická verze časopisu Sociální práce/Sociální práca; Listy sociální práce; www.socialninoviniky.cz.

Těšíme se na setkání při dalších realizovaných akcích a všem, kteří se do projektu doposud zapojili, děkujeme. Dále nás sledujte na <http://www.mpsv.cz/cs/29325> a www.budmeprofi.cz.

Cíl projektu: Podpora výkonu sociální práce realizované obecními úřady v přenesené působnosti, pilotní ověření typových pozic sociálních pracovníků obecních úřadů, spolupráce s patnácti obcemi a v nich podpora personálního zajištění výkonu sociální práce v obcích, metodická podpora poskytovaná v oblastních kancelářích (metodická podpora výkonu sociální práce a právnícká podpora), podklady pro metodickou a koncepční činnost MPSV.

Spolupracující obce: Bučovice, Havlíčkův Brod, Hodonín, Holešov, Hradec Králové, Chrudim, Jilemnice, Kladno, Kolín, Litvínov, Lovosice, Moravský Beroun, Most, Písek, Valašské Meziříčí.

Akce 2017:

Říjen – Workshop v Olomouci na téma sociální šetření, zahraniční studijní cesta na Slovensko.

Publikace: Zpravodaj sociální práce distribuovaný v rámci celé ČR na obecní a krajské úřady a Úřad práce.

Akce 2018:

Únor – workshop v Hradci Králové na téma věnující se sociální práci a veřejnému opatrovnictví.

Zahraniční studijní cesty do Německa, Rakouska a Polska.

Další odborné workshopy.

Více informací o projektu, jeho aktivitách i kontaktech na pracovníky projektu naleznete na <http://www.mpsv.cz/cs/25939>.

Diakonie
Českobratrské církve evangelické

Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR a Diakonie ČCE
společně vyhlašují 5. ročník ocenění

Národní cena sociálních služeb

Pečovatel/ka roku 2017

Chceme ocenit pracovníky sociálních služeb ve 3 kategoriích:

- **Pracovník v sociálních službách (pečovatel/ka)**

- v pobytových službách
- v ambulantních službách
- v terénních službách

- **Sociální pracovník**

- **Manažer roku**

Uzávěrka nominací je 30. září 2017.

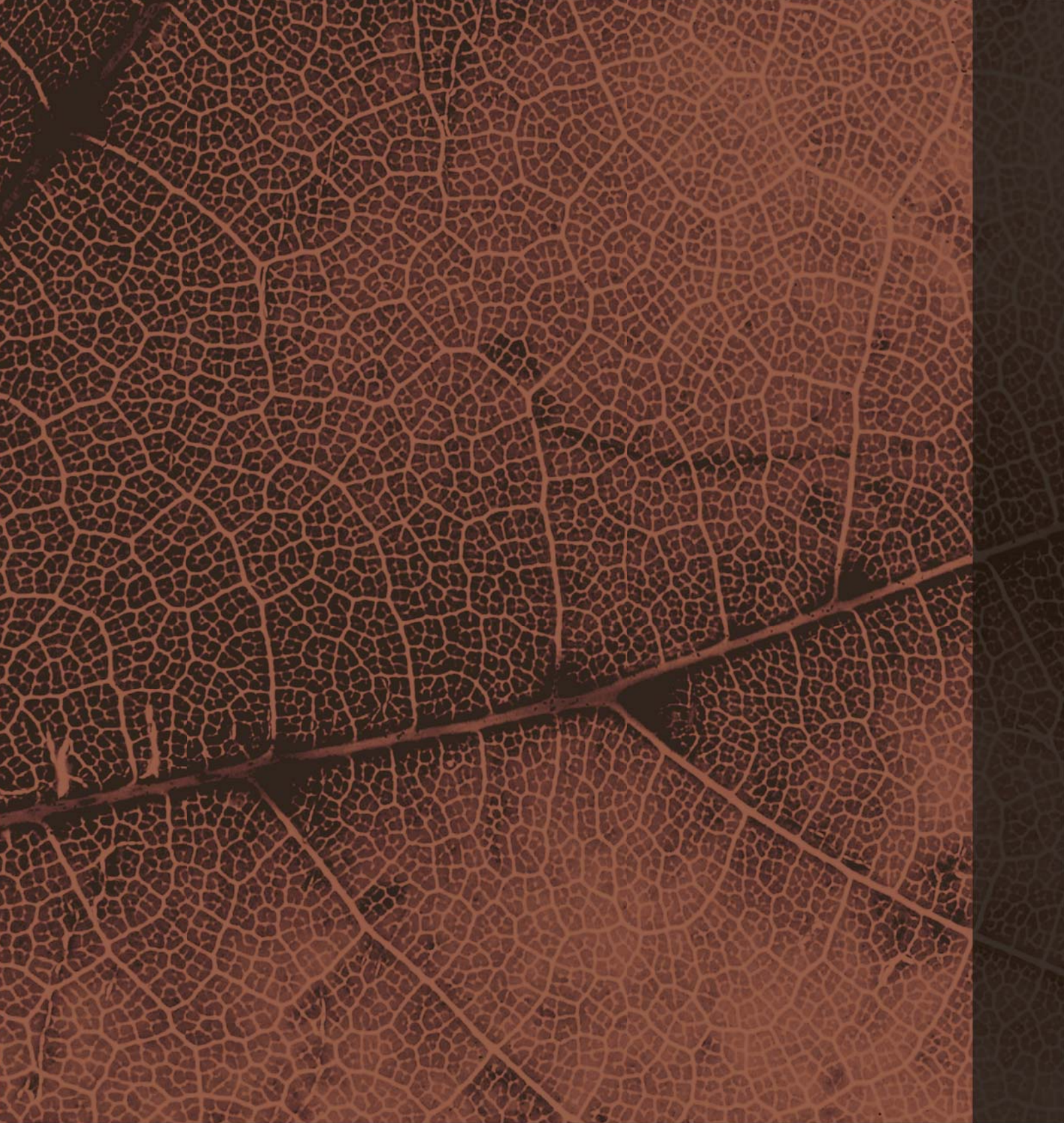
Od 15. 10. do 30. 10. 2017 můžete na webových stránkách www.pecovatelkaroku.cz
v internetovém hlasování udělit svůj hlas jednomu z 20 vybraných nominovaných pracovníků.

Vítěz obdrží **Cenu veřejnosti**.

**Slavnostní vyhlášení proběhne 7. listopadu 2017 od 13 hodin
na Novoměstské radnici v Praze.**

Patronkou ocenění je Hana Maciuchová.

Přihlášky lze zasílat prostřednictvím online formuláře na webu www.pecovatelkaroku.cz,
kde dále naleznete veškeré informace k letošnímu ročníku.

září 2017
www.apsscr.cz
www.listysp.cz